

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «Організація і методика фінансового обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства (на прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод»)»

ШИФР КРМ.ОтаА.1.661-03.2.2.2

Здобувачки: _____ **Рульової К.О.**

Керівники: _____ **проф. Купріна Н.М.**

_____ **доц. Антонюк О.П.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "5" грудня 2024 р., протокол № 7.

Завідувач кафедри обліку та аудиту _____ **Валерій НЕМЧЕНКО**

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління
і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри обліку та аудиту

« ____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Рульової Ксенії Олегівни

---

1. Тема роботи: *«Організація і методика фінансового обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства (на прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод»)»*

Затверджена наказом ОНТУ від 30 жовтня 2024 р. наказ № 661-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 5 грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: *Звітні дані про діяльність підприємства за два роки.*

---

4. Перелік питань, які потрібно розробити: *Теоретичні основи фінансового обліку і внутрішнього аудиту об'єкту дослідження. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства за два роки. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві, практичні аспекти фінансового обліку, поглибленого аналізу і внутрішнього аудиту об'єкту дослідження на ньому. Висновки та пропозиції.*

---

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) *таблиць – 40 , рисунків – 6.*

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання **14 серпня 2024 р.**

Керівники роботи _____ проф. Купріна Н.М
_____ доц. Антонюк О.П.

Завдання прийняв до виконання _____ Рудьова К.О.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи	15.08.24 - 15.09.24	
2. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства	16.09.24 - 21.10.24	
3. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти фінансового обліку, поглибленого аналізу і внутрішнього аудиту за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому	22.10.24- 28.11.24	
4. Оформлення кваліфікаційної роботи	29.12.24 - 4.12.24	

Здобувач вищої освіти _____ Рудьова К.О.

Керівники роботи _____ проф. Купріна Н.М
_____ доц. Антонюк О.П.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка вищої освіти Рудьова К.О. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційна робота на тему: «Організація і методика фінансового обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства на прикладі ТОВ («Вознесенський коньячний завод»)»

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних аспектів відповідно до законодавчих і нормативних актів, наукових і практичних публікацій та практичних особливостей проведення фінансового обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод», а також пошук шляхів їх пошук шляхів їх вдосконалення в процесі управління підприємством.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Перший розділ розкриває сутність методологічної основи обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства. А саме, він присвячений дослідженню підходів до визначення сутності поняття витрати та їх класифікації, вивченню теоретичних аспектів фінансового обліку та особливостей проведення внутрішнього аудиту витрат на підприємстві. У другому розділі представлена характеристика діяльності підприємства та проведений фінансово-економічний аналіз основних показників в період за два роки. У третьому розділі досліджуються особливості організації фінансового обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

У висновках та пропозиціях до кваліфікаційної роботи представлена розробка напрямів удосконалення фінансового обліку та аналізу витрат діяльності підприємства ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	– 98 с.
таблиць	– 40
рисуноків	– 6
додатків	– 8

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
1.1. Дослідження сутності, класифікації та оцінки витрат діяльності підприємства.....	10
1.2. Фінансовий облік витрат діяльності підприємства.....	15
1.3. Особливості внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства.....	31
Висновки до першого розділу.....	35
2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД».....	38
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства.....	38
2.2. Загальний аналіз фінансового стану підприємства.....	41
2.3. Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та можливості банкрутства підприємства.....	54
Висновки до другого розділу.....	61
3. СТАН ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИТРАТ В ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД, І ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА НЬОМУ».....	65
3.1. Характеристика організації обліку на підприємстві.....	65
3.2. Фінансовий облік і аналіз витрат діяльності на підприємстві.....	70
3.2.1. Особливості фінансового обліку на підприємстві.....	70
3.2.2. Оцінка стану, динаміки та структури витрат діяльності та формування фінансових результатів підприємства.....	76
3.3. Внутрішній аудит витрат діяльності підприємства.....	81
Висновки до третього розділу.....	87
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	99
ДОДАТКИ.....	108

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні економічні відносини потребують постійного удосконалення та глибоких перетворень, зокрема у системі бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю на підприємстві, значною частиною якого є внутрішній аудит його діяльності. Фінансовий облік є важливим елементом системи управління для всіх суб'єктів господарювання та держави загалом, а важливе значення в цій системі займає фінансовий облік та внутрішній аудит витрат діяльності.

Проведене дослідження наукових праць та публікацій фахівців показало, що, як правило, під витратами діяльності підприємства розуміють «обсяг спожитих виробничих факторів (матеріальних, фінансових, трудових ресурсів), необхідних для здійснення підприємством господарської діяльності, основною ціллю якої є отримання прибутку та максимізація добробуту власників у грошовому вираженні». У своїй діяльності кожне підприємство стикається з різними видами витрат, такими як: придбання та складування сировини та допоміжних матеріалів, виробництво та реалізація продукції, маркетингові дослідження, вдосконалення кінцевої продукції, впровадження нового асортименту тощо. Проте, від величини понесених витрат залежить не лише собівартість виготовленої продукції чи послуг, але й подальша діяльність підприємства, яка впливатиме на розмір фінансового результату та конкурентоспроможність на ринку.

У зв'язку з цим перед підприємством стоять такі важливі завдання: налагодити систему якісного формування та обліку витрат від всіх видів діяльності на підприємстві, систематично проводити аналіз їх формування, динаміки та структури з виявленням резервів для скорочення таких витрат і їх оптимізації, проводити постійно моніторинг та внутрішній аудит їх формування та зміни, планувати витрати майбутньої діяльності з метою

забезпечення прибутковості бізнесу та ефективності функціонування підприємства.

Дослідження питань фінансового обліку і аналізу, внутрішнього та зовнішнього аудиту витрат діяльності підприємства займалися багато науковців, таких як: О.П. Антонюк, М.Д. Білик, Н.М. Богацька, М.А. Болюх, Ф.Ф. Бутинець, І.А. Волкова, В.А. Дерій, З.В. Задорожний, Г.І. Кіндрацька, В.П. Климко, Н.М. Купріна, Є.В. Мних, В.В. Немченко, Л.О. Нестеренко, В.Ф. Палій, Є.І. Пилипенко, А.М. Поддєрьогін, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, Т.М. Ступницька, С.С.Черниш, М.Г.Чумаченко та багато інших, але не існує єдиного підходу до тлумачення сутності категорії «витрати» та їх класифікації, існує велике коло питань щодо їх фінансового обліку і аналізу й внутрішнього аудиту в системі управління підприємством.

Так, класифікація витрат необхідна для точного визначення вартості продукції, що дозволяє ефективно формувати ціни та визначати собівартість одиниці виробу, тобто локальні витрати. Розуміння категорії «Витрати» також важливе для покращення управління ними, що включає аналіз підходів до їх класифікації, проведення якісного управлінського і фінансового аналізу та їх фінансового обліку. Дослідження в цій сфері дозволяє впорядкувати методи класифікації витрат відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють оподаткування і бухгалтерський облік у всіх суб'єктах господарювання. Це стосується Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

Тому, все вище наведене підтверджує те, що обрана тема кваліфікаційної роботи магістра є досить актуальною та потребує дослідження аспектів фінансового обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства, проведення фінансового аналізу його діяльності з поглибленим аналізом витрат та їх впливу на формування фінансових результатів, та розробкою напрямів

удосконалення для покращення діяльності підприємства в цілому та системи його управління.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних аспектів відповідно до законодавчих і нормативних актів, наукових і практичних публікацій та практичних особливостей проведення фінансового обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод», а також пошук шляхів їх пошук шляхів їх вдосконалення в процесі управління підприємством.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі поставлені такі задачі дослідження:

- розкриття підходів до визначення економічної сутності поняття «витрати» і «витрати діяльності підприємства»;
- дослідження підходів до класифікації витрат діяльності підприємства та відображення їх у фінансовій звітності у публікаціях вчених і фахівців та нормативних документах;
- дослідження теоретичних аспектів фінансового обліку витрат діяльності підприємства та їх кореспонденції рахунків;
- дослідження нормативно-правового забезпечення проведення обліку та аудиту витрат діяльності підприємства;
- дослідження теоретичних основ внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства;
- проведення аналізу техніко-економічних показників діяльності підприємства з поглибленим фінансовим аналізом витрат і формування фінансових результатів діяльності, фінансового стану і імовірності його банкрутства;
- проведення дослідження організації системи фінансового обліку на підприємстві та внутрішнього аудиту витрат його діяльності та відображення у фінансової звітності;

– визначення основних напрямів вдосконалення бухгалтерського обліку, фінансового аналізу та внутрішнього аудиту витрат діяльності для підвищення ефективності функціонування ТОВ «Вознесенський коньячний завод» в системі його управління.

Об’єкт та предмет дослідження. Об’єктом дослідження роботи є витрати діяльності підприємства. Предметом дослідження – фінансовий облік та внутрішній аудит витрат діяльності підприємства.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використовувалися такі методи дослідження: порівняння – для визначення відмінностей та спільних рис явищ, які досліджуються; групування – для визначення концептуальних ознак об’єкта дослідження; синтезу та аналізу – задля деталізації об’єкта дослідження, шляхом його розкладання на частини; монографічний метод – задля більш детального вивчення об’єкта дослідження; абсолютних, середніх і відносних величин, порівняння, балансовий, вертикальний та горизонтальний аналіз – для проведення фінансового аналізу діяльності підприємства та поглибленого аналізу її витрат, графічний метод – для наведення результатів дослідження та їх демонстрації в кваліфікаційній роботі.

Інформаційно-нормативна база. Інформаційно-нормативною базою є законодавчо-нормативна база, яка регламентує діяльність підприємств та особливості бухгалтерського обліку, фінансового аналізу та внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства, навчальні посібники, підручники, монографії, наукові публікації провідних вчених, матеріали періодичних видань, статистичні дані, фінансова та статистична звітність ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Наукова новизна одержаних результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає в розробці напрямів вдосконалення фінансового обліку та аналізу витрат діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод», розробки та

застосування на ньому інструментів управлінського обліку витрат діяльності і отриманих результатів дослідження.

Публікації та апробація результатів роботи. Основні теоретичні та практичні результати дослідження, які відображені у кваліфікаційній роботі, доповідались та були апробовані на:

– V Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 30-31 травня 2023 р. в ОНТУ;

– XII Міжнародній науково-практичній конференції «Економічні та соціальні аспекти розвитку України» в ОНТУ (секція кафедри «обліку та аудиту») в 17-18 жовтня 2024 р. в м. Одеса;

– на науковому колоквіумі «Теоретичні та практичні аспекти проведення зовнішнього та внутрішнього аудиту діяльності суб'єктів національної економіки, інструменти аналізу їх діяльності та забезпечення розвитку» в рамках дослідження наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри обліку та аудиту ОНТУ 28 листопада 2024 р. в ОНТУ; та опубліковані в матеріалах двох тез конференцій (в тому числі у 1 тезах у співавторстві).

Загальна структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи становить 98 стор., містить 40 таблиць на 32 стор., 6 рисунків на 4 стор., 8 додатків на 18 стор., список використаних джерел з 75 найменувань на 9 стор.

1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Дослідження сутності, класифікації та оцінки витрат діяльності підприємства

Розвиток будь-яких підприємств основною мірою залежать від проведення якісного обліку та контролю за витратами та управління ними. Дослідження показало [19,20,33,45,50,52], що діяльність виробничого підприємства тісно пов'язана з аналізом, оцінкою, формуванням та оптимізацією витрат. У підприємства виникають певні витрати, при виробництві власної продукції. А саме це витрати на придбання та зберігання матеріалів та сировини, витрати на розрахунки з персоналом, на виготовлення продукції, її зберігання, транспортування та реалізацію, а також витрати на вивчення та аналіз ринку, щоб збільшити та покращити асортимент кінцевого продукту. Тобто витрати являють собою складову будь якої діяльності та саме вони в майбутньому перетворюються на прибуток, тому кожне підприємство намагається їх якомога зменшити .

Поняття «витрати» являється достатньо дискусійним терміном у науковців і практиків у економічній науці, так як його можна інтерпретувати по різному. У періодичних наукових виданнях останніх років у дослідників простежується дискусія щодо сутності, змісту і класифікації витрат діяльності підприємства, але ці питання є дискусійними або наводяться як Положеннях (Стандартах) бухгалтерського обліку, так й в нормативних і законодавчих актах. Деякі визначення різними науковцями про поняття даної економічної категорії наведені в табл. 1.1.

Так, проаналізувавши різні підходи до визначення сутності даної економічної категорії можна сказати [13, 16, 34, 42, 41, 48], що більшість науковців беруть за основу визначення, які наведені у Положенні (стандарті)

Таблиця 1.1 – Сучасні підходи до визначення змісту поняття «витрати» *

Автор, джерело інформації	Визначення
Адаменко Т., [13]	Лише та частина затрат, яку використовують для отримання доходу звітного періоду у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, результатом чого є зменшення економічної вигоди діяльності підприємства.
Безверхий К. [16]	Елемент фінансової звітності, який визначається П(С)БО та МСБО для складання фінансової звітності
Лозинський Д. [34]	Зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу.
В.С. Лень [42]	Найважливіша частина фінансової діяльності підприємства, тому слід знати порядок їх здійснення, обліку й розподілу.
Нападовська Л. [41]	Використання (відтік) грошових коштів і одночасно – це зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду або збільшення зобов'язань підприємства, що призводить до зменшення капіталу
Скрипник М. [48]	Частина використаних ресурсів, яка при визначенні прибутку підприємства за звітний період ставиться у відповідність з визначеними доходами

*Складено автором на основі джерел [13, 16, 34, 42, 41, 48]

бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (П(С)БО 16) та Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (НП(С)БО 1).

Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого наказом Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013 р. зі змінами та доповненнями, витратами визнається – «зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власникам)» [4].

Відповідно до даного П(С)БО діяльність підприємств поділяється на [4]:

– операційну діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю. Основна діяльність – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції

(товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу. Операційна діяльність підприємства пов'язана із отриманням виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), оплатою сировини, матеріалів, заробітної плати, сплатою податків та обов'язкових зборів;

– фінансову діяльність – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства;

– інвестиційну діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів (грошей);

– іншу діяльність – це діяльність, яка не пов'язана з фінансовою та операційною діяльністю підприємства.

Методологічні засади формування, визнання та оцінювання в бухгалтерському обліку інформації про витрати діяльності підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318 [5].

Згідно П(С)БО16 «Витрати» [5], витратами звітного періоду – «визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що приводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені».

Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені (п.7 П(С)БО 16) [5].

Не визнають витратами (п.9 П(С)БО 16) [5]:

– платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо;

- попередню (авансову) оплату запасів, робіт, послуг;
- погашення отриманих позик;
- інші зменшення активів або збільшення зобов'язань, що не відповідають ознакам визнання витрат;
- витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до П(С)БО;
- балансову вартість валюти.

Важливим моментом організації обліку витрат є економічно обґрунтована класифікація цих витрат, яка тісно пов'язана від вірного вибору класифікаційних ознак, тому що витрати підприємства можна класифікувати за різними підходами, тобто зробити їх групування. Данні про витрати та доходи, які очікуються в першу чергу необхідні керівництву підприємства, тому що це необхідно для ухвалення управлінських рішень, які націлені на перспективу.

Класифікація витрат підприємства, як об'єкт осягнення, ретельно досліджена в теорії бухгалтерського обліку та управлінського і фінансового аналізу багатьма науковцями та вітчизняними авторами, такими як Ф.Ф. Бутинець [20], Ж.С. Бойко [17], О.І. Коблянська [32], І.А. Волкова [23], Кіндрацька Г.І.[34], Мних Є.В. [72], Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. [62].

У фінансовому обліку класифікацію витрат складають відповідно до видів діяльності підприємства та за економічними елементами (Додаток А, рис. 1.1).

Дослідження праць показало [20,17,32,23,34,72,62], що класифікація витрат має не аби яке практичне значення. Базою обліку, аналізу та калькулювання собівартості є групування видів витрат за різними ознаками. Це дає можливість характеризувати потрібність в активах, відображає кількість витрачених активів, незалежно від того, де вони виготовляються та для яких цілей використовуються, та характеризує структуру виробничих витрат. Для

якісної організації обліку витрат значну роль відіграє економічно обґрунтована класифікація, яка невід’ємно залежить від вірного вибору класифікаційних

Рис.1.1 – Витрати за економічними елементами операційної діяльності згідно П(С)БО 16*

*Розроблено автором на підставі [5,19,20,45]

ознак та має вагоме значення для визначення собівартості продукції.

Що стосується операційної діяльності, то згідно п. 21 П(С)БО 16 «Витрати», витрати операційної діяльності групуються за такими економічними елементами (див. рис. 1.1) [5]:

- матеріальні затрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати.

Дослідження показало [5], що Існує безліч видів класифікації витрат, велика кількість ознак для їх групування, але для всіх підприємств єдиної системи не існує. Саме тому, економісти на кожному окремому підприємстві повинні створювати свою, унікальну, класифікацію витрат та формування розрахунку собівартості готової продукції.

1.2. Фінансовий облік витрат діяльності підприємства

Відповідно до Інструкції про застосування «Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» №291, затвердженої Міністерством фінансів України від 30.01.1999 [2], для узагальнення інформації про витрати діяльності призначений 9 та 8 клас рахунків «Витрати діяльності» та «Витрати за елементами» відповідно.

Рахунки класу 9 «Витрати діяльності» застосовуються для узагальнення інформації про витрати операційної, інвестиційної, фінансової та іншої діяльності підприємства [2]. За дебетом рахунків цього класу відображаються суми витрат, за кредитом – списання суми витрат у кінці звітного року або щомісяця на рахунок 79 «Фінансові результати» [2].

Для узагальнення інформації про собівартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг призначений рахунок 90 «Собівартість реалізації»[2].

За дебетом рахунку 90 «Собівартість реалізації» відображається виробнича собівартість реалізованої готової продукції, робіт, послуг; фактична собівартість реалізованих товарів (без торгових націнок), страхові виплати відповідно до договорів страхування, за кредитом – списання в порядку

закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати» [2] (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Субрахунки 90 рахунку «Собівартість реалізації»*

Шифр	Назва	Характеристика
901	«Собівартість реалізованої продукції»	Ведеться облік виробничої собівартості реалізованої готової продукції
902	«Собівартість реалізованих товарів»	Відображається собівартість реалізованих товарів, яка визначається Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»
903	«Собівартість реалізованих робіт послуг»	Ведеться облік собівартості реалізованих за звітний період робіт і послуг
904	«Страхові виплати»	Узагальнюють інформацію про страхові суми і страхові відшкодування за умовами договору страхування (перестраховування) при настанні страхового випадку

* Складено автором на підставі [20,19,50]

Рахунок 90 «Собівартість реалізації» має субрахунки, наведені в табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Типові операції за рахунком 90 «Собівартість реалізації»*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Відображення собівартості реалізованих:		
– тварин на вирощуванні та відгодівлі	90	21
– робіт і послуг допоміжних виробництв	90	23
– готової продукції	90	26
– продукції сільськогосподарського виробництва	90	27
– товарів	90	28
Включення до собівартості реалізованих продукції, робіт, послуг, загальновиробничих витрат, собівартість послуг машино-тракторного парку	90	91
Списання собівартості реалізованої продукції, товарів, робіт і послуг на фінансові результати	791	90

* Джерело [20]

Підприємства також здійснюють такі витрати, які складно віднести на конкретний вид виробництва (наприклад, витрати на організацію та управління виробництвом відносяться не до окремих його видів, а можна віднести до

усього підприємства загалом або до кількох підпроділів, галузей). Дивлячись на це, такі витрати обліковують як загальновиробничі (загальноцехові) або адміністративні (загальнозаводські), їх ще називають накладними витратами. На рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» ведеться облік виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва, а також витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування. Цей рахунок не застосовується підприємствами торгівлі [2] (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Типові операції за рахунком 91 «Загальновиробничі витрати»*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1.Нараховано амортизацію (знос).	91	13
2.Списано на загальновиробничі витрати:		
– виробничі запаси	91	20
– МШП	91	22
– готівку в оплату дрібних витрат	91	30
– гроші на оплату витрат через банк	91	31
– витрати за авансовими звітами	91	37
– витрати майбутніх періодів.	91	39
2.Проведено відрахування у резерв відпусток загальновиробничого характеру.	91	47
3.Сплачено витрати за рахунок:		
– довготермінових позик	91	50
– короткотермінових позик.	91	60
Відображено роботи і послуги інших підприємств	91	63
Нараховано податки і платежі, що включаються у витрати виробництва	91	64
Проведено відрахування на соціальні заходи	91	65
Нараховано оплату праці	91	66
Послуги дочірніх підприємств	91	68
Списано витрачені ТМЦ на загальновиробничі потреби, в т. ч. на роботу тракторів, комбайнів	91	80
Списано нараховану оплату праці	91	81
Списано відрахування на соціальні заходи	91	82

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Списано амортизацію необоротних активів	91	83
Списано інші операційні витрати	91	84
Списано частину загальновиробничих витрат, що припадає на окремі види виробництва	23	91
Списано частину загальновиробничих витрат, що припадає на реалізовані роботи та послуги, а також відображено собівартість реалізованих робіт і послуг машинно-тракторного парку	90	91

*Джерело [19]

За дебетом рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» відображається сума визнаних витрат, за кредитом - щомісячне, за відповідним розподілом, списання на рахунки 23 «Виробництво» та 90 «Собівартість реалізації» [2].

Для відображення загальногосподарських витрат, пов'язаних з управлінням та обслуговуванням підприємства призначений рахунок 92 «Адміністративні витрати» [2]. За дебетом рахунку 92 «Адміністративні витрати» відображається сума визнаних адміністративних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати» [2] (див. табл. 1.5).

Для обліку витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг призначений рахунок 93 «Витрати на збут». Це активний рахунок [2]. За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати» [2] (табл. 1.6).

На рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» ведеться облік витрат операційної діяльності підприємства, крім витрат, які відображаються на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» [2].

Таблиця 1.5 – Кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку адміністративних витрат *

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Нараховано амортизацію необоротних активів адміністративного призначення:		
основних засобів	92	131
інших необоротних матеріальних активів	92	132
нематеріальних активів	92	133
Відображено списання виробничих запасів на адміністративні витрати	92	20
Передано в експлуатацію МШП адміністративного призначення	92	22
Відображено використання грошових документів на адміністративні цілі	92	331
Списано витрати по відрядженню адміністративно-управлінського персоналу	92	372
Віднесено частину витрат майбутніх періодів, на адміністративні витрати, оскільки період, до якого вони відносяться настав	92	39
Відображено нарахування забезпечення майбутніх виплат відпускних працівникам адміністративно управлінського персоналу	92	371
Відображено вартість виконаних підрядниками для підприємства робіт і послуг адміністративного призначення	92	631
Нараховано заробітну плату працівникам адміністративного персоналу	92	661
Відображено обов'язкові нарахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за єдиним соціальним внеском на заробітну плату адміністративного персоналу	92	651
Віднесено на адміністративні витрати вартість робіт і послуг, виконаних іншими підприємствами	92	685
Списано адміністративні витрати на зменшення фінансового результату від операційної діяльності	791	92

* Джерело [52]

Таблиця 1.6 – Кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку витрат на збут *

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Нараховано амортизацію необоротних активів збутового призначення:		
основних засобів	93	131
інших необоротних матеріальних активів	93	132
нематеріальних активів	93	133

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Нараховано амортизацію необоротних активів збутового призначення:		
основних засобів	93	131
інших необоротних матеріальних активів	93	132
нематеріальних активів	93	133
Відображено списання пакувальних матеріальних витрат, пов'язаних зі збутом продукції	93	20
Відображено списання вартості малоцінних та швидкозношуваних предметів при передачі в експлуатацію на збутові потреби	93	2
Списано витрати по відрядженню працівників, зайнятих збутом продукції, товарів, робіт, послуг	93	372
Віднесено частину витрат майбутніх періодів на витрати на збут, оскільки період, до яких вони відносяться настав	93	39
Відображено вартість виконаних підрядниками робіт і послуг, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг	93	631
Відображено нарахування на заробітну плату працівників, зайнятих зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг на соціальні заходи	93	65
Нараховано заробітну плату працівникам, зайнятим збутом продукції, товарів, робіт, послуг	93	661
Віднесено на витрати на збут вартість робіт, послуг, виконаних іншими кредиторами	93	685
Відображено списання витрат на збут на фінансові результати операційної діяльності	791	93

*Складено автором на підставі джерел [21,20,45,52]

Субрахунки рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» наведені в (табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Субрахунки 94 рахунку «Інші витрати операційної діяльності» та їх характеристика*

Шифр	Назва	Характеристика
940	«Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»	Узагальнюється інформація про витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю, зокрема витрати від первісного визнання сільськогосподарської продукції і біологічних активів та від зміни справедливої вартості біологічних активів

Шифр	Назва	Характеристика
941	«Витрати на дослідження і розробки»	Ведеться облік витрат, пов'язаних з дослідженнями та розробками, що здійснює підприємство, якщо такі дослідження та розробки відповідають Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»
942	«Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти»	Узагальнюється інформація про витрати на купівлю-продаж іноземної валюти, зокрема від'ємна різниця між ціною купівлі-продажу іноземної валюти та її балансовою вартістю
943	«Собівартість реалізованих виробничих запасів»	Ведеться облік собівартості реалізованих виробничих запасів (сировини, матеріалів, відходів тощо) і необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу
944	«Сумнівні та безнадійні борги»	Узагальнюється інформація про нарахування резерву сумнівних боргів на заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), про суму списаної безнадійної заборгованості в разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів та про суму списаної безнадійної заборгованості, щодо якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено
945	«Втрати від операційної курсової різниці»	Ведеться облік втрат за активами й зобов'язаннями операційної діяльності підприємства від зміни курсу гривні до іноземної валюти
946	«Втрати від знецінення запасів»	Ведеться облік втрат, пов'язаних із знеціненням (уцінкою) запасів, відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» і 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»
947	«Нестачі і втрати від псування цінностей»	Ведеться облік нестач грошових коштів та інших цінностей і втрат від псування цінностей, що виявлені в процесі заготовлення, переробки, збереження, та реалізації
948	«Визнані штрафи, пені, неустойки»	Ведеться облік визнаних економічних санкцій за невиконання підприємством законодавства та умов договорів
949	«Інші витрати операційної діяльності»	Узагальнюється інформація про такі витрати операційної діяльності, які не знайшли відображення на інших субрахунках рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності», зокрема витрати житлово-комунальних і обслуговуючих господарств, дитячих дошкільних закладів, будинків відпочинку, санаторіїв та інших закладів оздоровчого та культурного призначення тощо.

*Складено автором на підставі джерел [20,19,54,52]

За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати» (табл. 1.8).

Таблиця 1.8 – Типові операції за рахунком 94 «Інші витрати операційної діяльності» *

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Відображено нестачу:		
– основних засобів	94	10
– інших необоротних матеріальних активів	94	11
– нематеріальних активів	94	12
Знос основних засобів об'єктів невиробничої сфери	94	13
Знецінення або нестача:		
– виробничих запасів	94	20
– тварин на вирощуванні та відгодівлі	94	21
МПП	94	22
– забракованих виробів	94	24
– готової продукції	94	25
– продукції сільськогосподарського виробництва	94	26
– товарів	94	28
Нестача готівки	94	30
Списання собівартості реалізованої іноземної валюти або сплата пені, штрафів	94	31
Списання короткотермінових векселів одержаних	94	34
Визнано пеню, штрафи, неустойки покупців чи замовників	94	36
Створено резерв сумнівних боргів	94	38
Списано на поточні витрати частину витрат майбутніх періодів	94	39
Створення резерву на відпустки працівникам, які виконують дослідження та розробки	94	47
Курсова різниця за довготерміновою позикою в іноземній валюті	94	50
Те саме за довготерміновим векселем виданим та короткотерміновим	94	51,62
Те саме за короткотерміновою позикою	94	60
Те саме за заборгованістю перед постачальниками чи підрядниками	94	63
Визнані пені, штрафи за розрахунками з бюджетом	94	64
Проведено відрахування на соціальні заходи з оплати праці на виконання досліджень і розробок	94	65
Нараховано оплату праці при виконанні досліджень з розробки	94	66
Послуги для житлово-комунальних і обслуговуючих господарств	94	68

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Списано на житлово-комунальні та обслуговуючі господарства (на підприємствах, що використовують рахунки 8 класу):		
– матеріальні витрати	94	80
– витрати на оплату праці; витрати на соціальні заходи	94	81,82
– амортизацію	94	83
– інші операційні витрати	94	84
Списано інші витрати операційної діяльності за рахунок фін. результатів	79	94

* Джерело [19,23]

Для обліку витрат на проценти та інших витрат підприємства, пов'язаних із запозиченнями призначений рахунок 95 «Фінансові витрати», який має два субрахунки (див. рис. 1.2):

Рис. 1.2 – Субрахунки рахунку 95 «Фінансові витрати»

*Розроблено автором на підставі джерел [2,19,20,45,52]

за дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати», а також на рахунки обліку витрат з придбання, будівництва, створення, виготовлення, виробництва, вирощування і доведення кваліфікаційного активу до стану, у якому він придатний для використання із запланованою метою або продажу, відповідно до П(С)БО 31 «Фінансові витрати» (табл. 1.9) [8].

Таблиця 1.9 – Типові операції за рахунком 95 «Фінансові витрати» *

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Сплачено витрати, пов'язані з випуском цінних паперів:		
– готівкою	95	30
– з рахунка в банку	95	31
– довготерміновими позиками	95	50
Відображено витрати, пов'язані з випуском облігацій	95	52
Відображення орендної плати у витратах	95	53
Сплачено витрати, пов'язані з випуском цінних паперів, за рахунок короткотермінової позики	95	60
Нараховано відсотки за користування кредитами банків	95	68
Списано витрати за рахунок фінансових результатів	79	95

* Джерело [20]

На рахунку 96 «Втрати від участі в капіталі» ведеться облік втрат від зменшення вартості інвестицій, облік яких ведеться за методом участі в капіталі, що виникають в процесі інвестиційної діяльності підприємства. Основні вимоги до обліку інвестицій викладені в П(С)БО 12 «Інвестиції» [7]. Рахунок 96 «Втрати від участі в капіталі» має такі субрахунки – табл. 1.10.

За дебетом рахунку відображається сума визнаних втрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати» [2] (табл. 1.11).

Таблиця 1.10 – Субрахунки 96 рахунку «Втрати від участі в капіталі»*

Шифр	Назва	Характеристика
961	«Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства»	Ведеться облік втрат, пов'язаних зі зменшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок одержання асоційованими підприємствами збитків
962	«Втрати від спільної діяльності»	Ведеться облік витрат, пов'язаних зі зменшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок одержання спільними підприємствами збитків
963	«Втрати від інвестицій в дочірні підприємства»	Ведеться облік витрат, пов'язаних зі зменшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок одержання дочірніми підприємствами збитків

*Складено автором на підставі джерел [2,19,20]

Таблиця 1.11 – Типові операції за рахунком 96 «Витрати від участі в капіталі»*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Відображення втрат від участі в капіталі	96	14
Списання втрат за рахунок фінансових результатів	79	96

* Складено автором на підставі джерел [20,54]

На рахунку 97 «Інші витрати» ведеться облік витрат, що виникають в процесі діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані з виробництвом або реалізацією основної продукції (товарів) та послуг. За дебетом субрахунків 971 – 977 відображають суми визнаних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати» [2].

Кореспонденція рахунку 97 «Інші витрати» наведена в табл. 1.12.

На рахунку 98 «Податок на прибуток» ведеться облік суми витрат з податку на прибуток, яка складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу і визначається відповідно до П(С)БО 17 «Податок на прибуток» [6], а також ведеться облік відрасувань до Державного бюджету

Таблиця 1.12 – Типові операції за рахунком 97 «Інші витрати»

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Відображення собівартості реалізованих:		
– основних засобів	97	10
– інших необоротних матеріальних активів	97	11
– нематеріальних активів	97	12
– довготермінових фінансових інвестицій	97	14
Списання капітальних інвестицій (незавершеного будівництва)	97	15
Списання довготермінової дебіторської заборгованості	97	16
Списання інших необоротних активів	97	18
Списання гудвілу	97	19
Списання витрат виробництва	97	23
Втрати від курсових різниць за готівкою	97	30
Втрата від курсових різниць за валютним рахунком	97	31
Відображення дисконту за переказним векселем	97	34
Відображення собівартості реалізованих поточних фінансових інвестицій	97	35
Списання заборгованості дочірнього підприємства	97	68
Списання в кінці місяця дебетового сальдо за рахунок фінансових результатів	79	97

* Джерело [20]

України від доходів за державними грошовими лотереями і податку на доходи від страхової діяльності. За дебетом рахунка відображають нараховану суму податку на прибуток, за кредитом – списання на фінансові результати на рахунку 79 [2]. Кореспонденція рахунку наведена в табл. 1.13.

Облік кредитових оборотів за рахунками 9 класу при журнально-ордерній формі обліку на підприємстві ведеться в Журналі № 5 (№ 5А) за рахунками 90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98 – облік ведеться у розділі I цього Журналу, а за рахунком 91 - у розділі III Журналу № 5 (№ 5А) [23].

Таблиця 1.13 – Типові операції за рахунком 98 «Податки на прибуток»*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Списання відтермінованих податкових активів	98	17
Відображення відтермінованих податкових зобов'язань у випадку перевищення прибутку за рахунком 79 над оподатковуваним прибутком	98	54
Нарахування податку на прибуток	98	64
Відображення виправлення помилки при завищенні податку на прибуток або при списанні заборгованості за ним, коли одночасно списують відтерміновані податкові активи	64	98
Відображення відтермінованих податкових активів при перевищенні оподатковуваного прибутку над визначеним у фінансовому обліку за рахунком 79	17	98
Віднесення податку на прибуток за рахунок відтермінованих податкових зобов'язань	54	98
Списання податку на прибуток за рахунок заборгованості перед бюджетом	64	98
Списання нарахованого податку на прибуток за рахунок фінансових результатів	79	98

* Джерело [19]

Для обліку, аналітики та деталізації підприємства можуть використовувати також рахунки 8 класу «Витрати за елементами», але частіше компанії уникають його використання, так як це значно збільшує кількість бухгалтерських проведення. При автоматизованій формі обліку за програмним забезпеченням, яке обирає підприємство самостійно, за рахунками 90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98 ведеться облік у відповідних картках рахунку та формуються кореспонденція за господарськими операціями, які підтверджені первинними документами.

Дослідження Інструкції «Про застосування Плану рахунків підприємства [2,5,19], підтверджує, що рахунки 9 класу призначені для узагальнення інформації про витрати підприємства протягом звітного періоду. За дебетом цих рахунків протягом звітного періоду здійснюється відображення витрат по мірі їх виникнення, а за кредитом списання у кінці звітного періоду на дебет рахунку 79 «Фінансові результати», або на дебет рахунків класу 9 «Витрати діяльності», якщо облік витрат на підприємстві ведеться за схемою розгорнутого обліку. Рахунки класу 8 залишків не мають [5].

Для узагальнення інформації про елементи витрат, наприклад, про матеріальні витрати за звітний період призначено рахунок 80 «Матеріальні витрати»[2]. Відображення в бухгалтерському обліку матеріальних витрат відбувається так, як показано в табл. 1.14.

Таблиця 1.14 – Кореспонденція рахунків з обліку матеріальних витрат*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Відпущено зі складу виробничі запаси та МШП для операційної діяльності підприємства	80	20 22
Відображено вартість готової продукції, товарів, використаних для власних потреб	80	26 28
Відображено вартість наданих підприємству послуг, необхідних для операційної діяльності підприємств	80	68
Віднесено матеріальні витрати на:		
– витрати основного виробництва в частині прямих матеріальних витрат	23	80
– утримання та експлуатацію виробничого обладнання та забезпечення техніки безпеки праці в цеху	91	80
– загальногосподарські потреби	92	80
– інші витрати операційної діяльності	94	80
Фінансові результати в частині непрямих матеріальних витрат на підприємствах, які не використовують рахунки класу 9	79	80

* Джерело [23]

Для узагальнення інформації такий елемент витрат, як витрати на оплату праці, за звітний період призначений рахунок 81 «Витрати на оплату праці» [2]. Відображення в бухгалтерському обліку витрат на оплату праці здійснюється так, як показано в табл. 1.15.

Для узагальнення інформації про здійснені відрахування на соціальні заходи призначений рахунок 82 «Відрахування на соціальні заходи» [2]. Відображення в обліку відрахувань на соціальні заходи відбувається так, як показано у табл. 1.16.

Таблиця 1.15 – Кореспонденція рахунків з обліку витрат на оплату праці *

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Нараховано заробітну плату робітникам	81	66
Нараховано заробітну плату за час простою через зовнішні причини	81	66
Нараховано відпускні (якщо підприємство не формує резерву на забезпечення майбутніх витрат відпускних або якщо сума нарахованих у звітному періоді відпускних не перевищує суму сформованого резерву)	81	66
Відображено відрахування на соціальні заходи з нарахованої оплати праці	81	65
Віднесено витрати на оплату праці:		
– на витрати основного виробництва в сумі прямих витрат на оплату праці	23	81
– на загальновиробничі витрати в сумі витрати на оплату праці цехового персоналу	91	81
– на адміністративні витрати в сумі оплати праці адміністративного персоналу	92	81
– на інші витрати операційної діяльності в сумі заробітної плати працівників житлово-комунального господарства тощо	94	81
– на фінансові результати в частині непрямих витрат на оплату праці на підприємствах, які не використовують рахунки класу 9	79	81

* Джерело [24]

Таблиця 1.16 – Кореспонденція рахунків з обліку відрахувань на соціальні заходи *

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Виходячи з суми забезпечення виплат майбутніх відпусток, нараховано суми зборів на: обов'язкове державне пенсійне страхування; обов'язкове державне соціальне страхування	82	47
Здійснено відрахування заробітної плати на: обов'язкове державне пенсійне страхування; обов'язкове державне соціальне страхування	82	65
Віднесено суми відрахувань на соціальні заходи в частині відрахувань від заробітної плати:		
– виробничих робітників	23	82
– цехового персоналу	91	82
– адміністративного персоналу	92	82
Віднесено суми відрахувань на соціальні заходи в частині відрахувань від непрямой заробітної плати працівників для підприємств, які не використовують рахунки класу 9	79	82

* Джерело [24]

Для обліку та узагальнення інформації про суму нарахованої амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів призначений рахунок 83 «Амортизація» [2]. Відображення в бухгалтерському обліку витрат нарахованої амортизації здійснюється так, як показано в табл. 1.17.

Таблиця 1.17– Кореспонденція рахунків з обліку амортизації*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Відображено суму нарахованого зносу: основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів	83	13
Списано амортизацію на виробництво	23	83
Списано амортизацію об'єктів загальновиробничого характеру	91	83
Списано амортизацію об'єктів загальногосподарського характеру	92	83
Списано амортизацію об'єктів, пов'язаних зі збутом	93	83
Списано амортизацію об'єктів житлово-комунальних і обслуговуючих господарств	94	83
Віднесено суму зносу на фін. результати в частині непрямих витрат на амортизацію на підприємствах, які не використовують рахунки класу 9	79	83

* Джерело [21]

Рахунок 84 «Інші операційні витрати» призначено для обліку операційних витрат, що не відображаються на інших рахунках класу 8, які є витратами звітного періоду, якщо не входять до складу виробничої собівартості продукції, робіт, послуг.) [2]. Відображення в обліку інших операційних витрат наведено в табл. 1.18.

Таблиця 1.18 – Кореспонденція рахунків з обліку інших операційних *

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Відображено у складі інших операційних витрат:		
втрати від псування (уцінки, нестачі) матеріальних цінностей	84	20 26
оплату готівкою (у безготівковій формі) сум страхового відшкодування	84	30,31
списання безнадійної поточної дебіторської заборгованості	84	36
суму податків та зборів	84	64
Відображено інші операційні витрати у складі: витрат виробництва в частині прямих витрат	23	84
загальновиробничих витрат	91	84

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
адміністративних витрат в сумі витрат, які відносяться до підприємства в цілому	92	84
інших операційних витрат	94	84
фінансових результатів в частині непрямих витрат на підприємствах, які не використовують рахунки класу 9	79	84

* Складено автором на підставі джерела [24]

1.3. Особливості внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства

Система внутрішнього контролю на підприємстві, яка якісно організована, в тому числі за формуванням витрат його діяльності та відповідність їх доходам, сприяє забезпеченню прибутковості бізнесу та його розвитку, тому внутрішній аудит витрат діяльності підприємства в системі його управління є важливим інструментом їх контролю та потребує дослідження методики проведення такого аудиту [30].

Дослідження показало [30], що нормативно-правове забезпечення обліку і внутрішнього аудиту – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (законодавчої, виконавчої та представницької), Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю в нашій державі. Основні види нормативно-правового забезпечення обліку і внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства наведені (Додаток Б).

Внутрішній аудит виступає одним із основних інструментів підвищення ефективності управління підприємствами. Серед усіх елементів управління (прогнозування, планування, регулювання, контроль, аналіз, стимулювання) саме контроль дає змогу оцінити в якому стані зараз знаходиться підприємство.

Він допомагає виявити та усунути чинники, які не сприяють ефективному веденню виробництва і досягненню поставленої мети, скоригувати діяльність підприємства, встановити, які підрозділи та служби підприємства, а також напрями його діяльності сприяють досягненню поставлених цілей і підвищенню результативності діяльності підприємства [33].

Метою внутрішнього аудиту витрат є складання аудитором висновку про те, чи відповідає інформація про витрати понесені підприємством, відображена у звітності та бухгалтерському обліку, в усіх суттєвих аспектах нормативним документам, які регламентують порядок бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, оскільки гарантом достовірності цієї інформації є аудиторський висновок [33].

Дослідження показало [33], що основними завданнями внутрішнього аудиту витрат є:

1. Контроль за дотриманням чинного законодавства щодо обліку витрат та відображення інформації про витрати у фінансовій звітності підприємства.
2. Встановлення правильності розмежування витрат за звітними періодами.
3. Перевірка відповідності методу обліку витрат галузевим і техніко-економічним особливостям підприємства;
4. Оцінити правильність класифікації і визнання витрат;
5. Встановлення правильності оцінки матеріальних цінностей, які віднесені на собівартість продукції;
6. Перевірка обґрунтованості витрат, пов'язаних з організацією та управлінням виробництвом, і способів їх розподілу;
7. Перевірка правильності відображення в обліку затрат на тару й упаковку та інші.

Об'єктами аудиту, на думку фахівців, виступають види витрат підприємства та господарські операції щодо їх обліку і віднесення на конкретні

об'єкти [33]. Внутрішній аудитор планує свою роботу так, щоб правильно та своєчасно завершити перевірку. Щоб виконати план аудиту необхідно підготувати в письмовій формі програму аудиторської перевірки. Програма внутрішнього аудиту – це документ, який містить: завдання аудиту для конкретного об'єкта; процедури, необхідні для виконання поставлених завдань; обсяги і терміни їх виконання. Особливістю внутрішнього аудиту є його здійснення на підприємстві безперервно. Завдяки цьому можна своєчасно виявити недоліки в роботі персоналу та попередити їх появу в майбутньому [15]. Програма організації внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства наведена в табл. 1.19.

Таблиця 1.19 – Програма проведення внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства *

Дії внутрішнього аудитора	Джерела інформації
Перевірка достовірності синтетичного обліку аналітичному обліку	Головна книга по рахунках 10,20, 644, 70, 90, 91 підрозділів, первинні документи
Перевірка дотримання вибраного методу обліку витрат підприємства	Облікова політика, облікові регістри, первинні документи
Перевірка правильності віднесення витрат на об'єкт обліку	
Перевірка правильності віднесення матеріальних витрат на собівартість продукції	Картки складського обліку, накладні на внутрішнє переміщення, лімітно-забірні картки, відомості з обліку матеріалів
Перевірка правильності віднесення витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні заходи на собівартість продукції	Табель обліку робочого часу, наряд на відрядну роботу, обліково- платіжна відомість
Перевірка правильності віднесення сум нарахованої амортизації на основні засоби на собівартість продукції	Розроблена таблиця розрахунку суми зносу основних засобів
Перевірка правильності обліку та списання витрат допоміжного виробництва	Картки складського обліку, накладні на внутрішнє переміщення, наряд на відрядну роботу, табель обліку робочого часу, обліково-платіжна відомість
Перевірка правильності обліку та списання накладних витрат	Договори, рахунки-фактури, платіжні доручення
Перевірка правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій витрат виробництва	Облікова політика, робочий план рахунків, облікові регістри, Головна книга

* Складено автором на підставі джерел [14,15,39]

При проведенні внутрішнього аудиту, аудитор може виявити помилки бухгалтерського обліку, відображення у фінансовій звітності витрат діяльності підприємства, використання ресурсів тощо. Типові помилки та порушення дотримання норм, передбачені П(С)БО 16 «Витрати», які можуть бути виявлені під час аудиту, наведені в табл. 1.20.

Таблиця 1.20– Перелік можливих помилок і порушень в обліку витрат *

Пункти П (С)БО № 16, що порушуються	Можливі порушення
п. 5	Витрати відображаються без зв'язку зі зменшенням активу та збільшенням зобов'язань
п. 6	Недостовірне визначення (оцінка) суми витрат
п. 7	Витрати визнаються витратами певного періоду неодноразово з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені; витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, не відображаються у складі періоду, в якому вони були здійснені
п. 9	Помилкове визнання в складі витрат: платежів за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо; попередньої (авансової) оплати запасів, робіт, послуг; погашення одержаних позик; витрати, що відображаються зменшенням власного капіталу.
п. 17, 18	Неправильне віднесення витрат до складу адміністративних витрат. Включення адміністративних витрат до складу виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг)
п. 17, 19	Неправильне віднесення витрат до складу витрат на збут. Включення витрат на збут до складу виробничої собівартості, реалізованої продукції (робіт, послуг)
п. 17, 20	Неправильне віднесення витрат до складу інших операційних витрат. Включення інших операційних витрат до складу виробничої собівартості, собівартості реалізованої продукції
п. 27, 28, 29	Неправильне віднесення витрат до складу фінансових витрат, втрат від участі в капіталі, інших витрат
п. 32	Неповне відображення передбаченої П (С)БО № 16 інформації в примітках до фінансових звітів
	Нерозкриття складу та сум витрат, відображених у статтях "Інші операційні витрати"

*Складено автором на підставі джерел [15,33,38]

Висновки до першого розділу

Дослідивши сутність витрат діяльності підприємства, теоретичні аспекти підходів до їх класифікації, законодавчу базу фінансового обліку та аудиту, особливості фінансового обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності на підприємстві, можна сформулювати наступні висновки:

1. Дослідження показало, що складовою будь-якої діяльності підприємства виступають витрати, саме вони в майбутньому перетворяться на прибуток. Головною ціллю в діяльності будь-якого підприємства є отримання саме прибутку, який допоможе забезпечити його розвиток, конкурентоспроможність і відповідну фінансову стійкість та незалежність. Відповідно до цього на підприємствах шукають шляхи до скорочення витрат і резерви економії. Для того, щоб цього досягти необхідно розуміти як саме формуються витрати та як їх правильно обліковувати.

2. Доведено, що поняття «витрати» являється дискусійним терміном у обліку і аудиті, так як його можна інтерпретувати по різному, що підтверджує наше дослідження в п. 1.1 кваліфікаційної роботи. Дослідженням питань бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту витрат займалися багато науковців, які по різному розкривали сутність даної економічної категорії, але на нашу думку, більшість авторів беруть за основу визначення, яке наведено у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

2. Операції, пов'язані з витратами підприємства, як показало наше дослідження, регламентуються низкою нормативних документів, які встановлюють правила бухгалтерського обліку, податкового обліку, а також загальні принципи фінансової звітності, такими як: Податковий кодекс України (ПКУ) від 2 грудня 2010 р. № 2755–VI зі змінами і доповненнями, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XII зі змінами та доповненнями, Національні положення (стандарті) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), Інструкції та накази

Міністерства фінансів України, Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Іншими нормативними інструментами для обліку і аналізу витрат діяльності підприємства є внутрішні документи підприємства: Накази, положення, бюджети, які регламентують облік і контроль витрат відповідно до специфіки діяльності підприємства тощо. Дотримання цих нормативних документів забезпечує правильний бухгалтерський облік витрат діяльності підприємства, їх відповідність законодавчим вимогам і організацію внутрішнього контролю за її формуванням, обліком та відображенням у звітності.

3. Дослідження підтверджує, що НП(С)БО 16 «Витрати» є основним стандартом, що регламентує визнання, оцінку, класифікацію та бухгалтерський облік витрат діяльності та відображення їх у фінансовій звітності. Саме П(С)БО 16 «Витрати», як нормативний документ з бухгалтерського обліку витрат діяльності підприємства, визначає методологічні засади формування, визнання та оцінювання у бухгалтерському обліку інформацію про витрати діяльності підприємства та її розкриття у фінансовій звітності. В п. 1.2 кваліфікаційної роботи досліджено особливості фінансового обліку витрат діяльності підприємства відповідно до П(С)БО. Наведена характеристика рахунків і субрахунків з обліку витрат діяльності підприємства, особливості їх синтетичного обліку.

4. Важливе значення для зменшення собівартості та збільшення прибутку від основної діяльності підприємства, позитивних фінансових результатів від інших видів його діяльності, відіграє правильна організація та проведення внутрішнього аудиту таких витрат. Належна організація процесу внутрішнього аудиту сприяє більш детальній перевірці використання, бухгалтерського обліку і відображення у фінансовій звітності, управління витратами на підприємстві, що дає змогу оцінити в якому фінансовому стані зараз знаходиться підприємство, його ділова активність та можливість розвитку.

5. Доведено, що без належного нормативно-правового забезпечення не зможе повноцінно існувати система обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності на підприємствах. Саме це являється важливою умовою організації ефективної системи управління його діяльністю. Підприємство отримає значні пені, штрафи та, в кінцевому результаті, може прийти до банкрутства, якщо не буде слідувати належним чином за нормативно-правовими актами, які забезпечують повноцінне функціонування та розвиток бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності, контролю за використанням ресурсів, ефективної системи внутрішнього аудиту на ньому, що не можливо без управління витратами діяльності. В п.1.3 кваліфікаційної роботи досліджено аспекти методики внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства, сформовано порушення, які може виявити аудитор під час перевірки.

6. Окремі результати дослідження першого розділу кваліфікаційної роботи магістра були апробовані та опубліковані в матеріалах XII Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні та соціальні аспекти розвитку України» в ОНТУ (секція кафедри «обліку та аудиту») 17-18 жовтня 2024 р. в м. Одеса [64].

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД»

2.1. Техніко-економічна характеристика

Характеристика діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» наведена в Додатку В. Техніко-економічну характеристику доповнює розрахунок основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2021-2022 р.р. в табл. 2.1 на основі даних фінансової та статистичної звітності підприємства [75] та з використанням методичного підходу до розрахунку показників за практичним джерелом [62].

Розрахунки показників в табл. 2.1 свідчать про те, що:

– у звітному році в порівнянні з попереднім збільшились – чистий дохід від реалізації продукції на 5778,30 тис. грн. або 27,59%, собівартість реалізованої продукції на 3034,5 тис. грн або 16,69%, відповідно, валовий прибуток – на 2743,8 тис. грн. або 99,11% за рахунок перевищення темпів зростання чистого доходу над собівартістю проданої продукції;

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічних показників діяльності підприємства за 2021–2022 роки*

Показники	2021 рік	2022рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	20945,9	26724,2	5778,3	27,59
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	18177,6	21212,1	3034,5	16,69
3. Валовий прибуток, тис. грн.	2768,3	5512,1	2743,8	99,11
4. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	20710,7	25078,3	4367,6	21,08
5. Витрати на 1 грн. продукції, коп.	87,8	93,8	6,0	6,83
6. Фінансовий результат до оподаткування, в т.числі:	187,2	132,6	-54,6	-29,17
- від основної операційної діяльності, тис. грн.	2768,3	5512,1	2743,8	99,11
- від іншої операційної діяльності, тис. грн.	-2533,1	-3866,2	-1333,1	52,63
- від фінансової діяльності, тис. грн.	-	-	-	-
- від іншої діяльності, тис. грн.	-48	-1513,3	-1465,3	в30 р.
7. Податок на прибуток, тис. грн.	33,7	23,9	-9,8	-29,08

Закінчення табл. 2.1

Показники	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
			абс.	%
8. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	28	27	-1	-3,57
9. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	748067,86	989785,19	241717,33	32,31
10. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис. грн.	1581,8	1986	404,2	25,55
11. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн.	56492,86	73555,56	17062,7	30,2
12. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	13569,9	13681,75	111,85	0,82
13. Фондовіддача, грн. - по продукції	1,54	1,95	0,41	26,54
- по прибутку	0,20	0,40	0,20	97,49
14. Фондорентабельність, %	1,13	0,79	-0,34	-29,76
15. Середня річна вартість оборотних коштів	34641,45	51013,20	16371,75	47,26
16. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,60	0,52	-0,08	-13,33
17. Рентабельність продукції, %	15,23	25,99	10,76	x
18. Рентабельність виробництва, %	0,39	0,20	-0,18	x
19. Середня річна сума дебіторської заборгованості	4451,70	3029,75	-1421,95	-31,94
20. Середня річна сума кредиторської заборгованості	22544,55	17798,35	-4746,20	-21,05
21. Коефіцієнти ліквідності балансу				
- коефіцієнт поточної ліквідності	1,036	1,067	0,031	x
- коефіцієнт швидкої ліквідності	0,170	0,385	0,214	x
- коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,002	0,002	0,000	x

* Розраховано на підставі даних фінансової та статистичної звітності [75] за джерелом [62]

– збільшення повної собівартості продукції на 4367,6 тис. грн. або 21,08% призвело до збільшення витрат на 1 грн. продукції на 6,0 коп. або на 6,86%, але це не вплинуло негативно на отримання позитивного фінансового результату (прибутку) від основної операційної діяльності, який збільшився на 2743,8 тис. грн. або 99% р.;

– на зміну фінансового результату до оподаткування – зменшення прибутку на 54,6 тис. грн або 29,17% негативний вплив здійснило збільшення збитку від іншої операційної діяльності у розмірі 1333,1 тис. грн., або 52,63% та іншої діяльності на 1465,3 тис. грн. або в 30 разів;

– чистий прибуток підприємства зменшився на 44,8 тис.грн або 29,08% та склав у 2022 р. 108,7 тис.грн, що є негативною тенденцією та результатом діяльності підприємства в 2022 р. в порівнянні з 2021 р.;

– спостерігається покращення ефективності використання окремих видів ресурсів підприємства у 2022р. в порівнянні з 2021 р.: трудових ресурсів підприємства – збільшення продуктивності праці одного штатного працівника облікового складу на 241717,33 грн. або 32,31%; матеріальних ресурсів – збільшення матеріаловіддачі на 0,04 грн. або 4,06%, до 1,13 грн. та зменшення матеріаломісткості продукції на 3,90%; основних засобів – збільшення фондівіддачі по продукції на 26,54% та прибутку на 97,49%, але що при зменшенні фондорентабельності на 29,76%п., на що негативно вплинуло зменшення чистого прибутку підприємства;

– спостерігалось зниження середньої облікової кількості працівників на 1 особу або 3,57% при збільшенні середньої річної заробітної плати одного працівника на 17062,70 грн. або 30,20%, але на підприємстві ефективно використовують трудові ресурси, про що свідчить перевищення темпів зростання продуктивності праці над середньою заробітною платою 1 працівника;

– спостерігається погіршення використання ефективності таких видів ресурсів підприємства у 2022р. в порівнянні з 2021 р., як оборотний капітал – коефіцієнт оборотності має тенденцію до зменшення на 0,08 грн/грн. або 13,33%, що негативно впливає на фінансовий стан підприємства;

– дослідження зміни показників прибутковості основної операційної діяльності підприємства показало, що рентабельність продукції зросла на 10,76%п., що є позитивним результатом основної операційної діяльності підприємства, але рентабельність виробництва зменшилась на 0,18%п., що свідчити про меншу результативність виробництва продукції та залучення більшої вартості виробничих ресурсів;

– дослідження стану та зміни дебіторської та кредиторської заборгованості свідчить про те, що вона зменшилася на 31,94% та 21,05% відповідно, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства;

– баланс підприємства не є абсолютно ліквідним, про що свідчить зміна показників ліквідності балансу, які всі знаходяться не в межах нормативного значення та підприємство не зможе перетворити свої активи в грошові кошти для покриття термінових зобов'язань, що в 2022 р. в порівнянні з 2021 р. негативно впливає на його фінансовий стан та платоспроможність.

Таким чином, оцінка основних техніко-економічних показників свідчить тенденцію до нестабільних змін в діяльності підприємства.

2.2. Загальний аналіз фінансового стану підприємства

Фінансовий аналіз діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» виконано на основі методичного підходу, який наведено в джерелах [67,68].

Так, аналіз динаміки валюти балансу підприємства здійснюється за допомогою табл. 2.2 на основі методичного підходу [67,68].

Таблиця 2.2 – Аналіз динаміки валюти балансу*

Показники	На початок року	На кінець року	% зміни
Валюта балансу, тис.грн.:			
- попереднього року	35 199,1	50 183,2	42,6
- звітнього року	50 183,2	62 638,0	24,8

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства [75] та методичного підходу з джерел [67,68]

З табл. 2.2 видно, що валюта балансу на кінець попереднього року зросла на 42,6% порівняно з початком, а на кінець звітнього року – на 24,8%. Це можна попередньо розцінити як позитивну тенденцію, що свідчить про зростання валюти балансу на 14 454,8 тис. грн від початку звітнього до його завершення, яке стало наслідком розширення діяльності підприємства протягом двох років.

Для підтвердження цього необхідно провести детальний аналіз динаміки валюти балансу, який викладено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Поглиблений аналіз динаміки валюти балансу*

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Коефіцієнт зміни
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	20945,9	26724,2	1,3
2. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	187,2	132,6	0,7
3. Валюта балансу, тис.грн.:			
- на початок року	35199,1	50183,2	1,4
- на кінець року	50183,2	62638	1,2
4. Середнє річне значення валюти балансу, тис.грн.	42 691,15	56 410,6	1,3

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства [75] та методичного підходу з джерел [67,68]

З табл. 2.3 можна побачити, що у звітному році в порівнянні з попереднім середньорічне значення валюти балансу збільшилося, що призвело до збільшення виручки від продажів в 1,3 рази. Водночас скорочення фінансового результату (збитку) до оподаткування у 0,7 разів свідчить про зростання поточних витрат, зокрема адміністративних, витрат на збут та інших. Збільшення валюти балансу на кінець звітного періоду в 1,2 рази демонструє позитивну динаміку зміни цього показника.

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюється за допомогою табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства*

Показники	Код рядка	На початок року	На кінець року	Відхилення	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн.	1300	50183,2	62638,0	12454,8	24,82
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	6413,4	4381,4	-2032	-31,68
- в % до активів		12,78	6,99	-5,79	x
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	43769,8	58256,60	14486,80	33,10
- в % до активів		87,22	93,01	5,79	x

Показники	Код рядка	На початок року	На кінець року	Відхилення	
				абс.	%
2.1. Запаси, тис. грн.	1100	36573,4	37270,20	696,80	1,91
– в % до активів	1110	72,88	59,50	-13,38	х
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1125÷1155	4781,7	1277,80	-3503,90	-73,28
– в % до активів		9,53	2,04	-7,49	х
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160, 1165	74,8	93,80	19,00	25,40
– в % до активів		0,15	0,16	0,01	х
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170, 1190	2339,9	19614,8	17274,9	в 7,4 р.
– в % до активів		4,66	31,31	26,65	х
– у тому числі витрати майбутніх періодів, тис. грн.	1170	0,00	13963,70	13963,70	х
– в % до активів		0,00	22,29	22,29	х
3. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис.грн.	1200	-	-	-	-
– в % до активів		-	-	-	х

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства [75] та методичного підходу з джерел [67,68]

Як свідчать дані табл. 2.4, загальна сума активів зросла на 12 454,8 тис. грн, або на 24,82%. В кінці звітного року відбулася зміна, що полягає в тому, що частка оборотних активів збільшилася за рахунок структури активів компанії, тобто резервів і фондів в розрахунку, і, відповідно частка необоротних активів знизилася на 5,79% .

Аналіз динаміки оборотних активів та змін у їхній структурі за досліджуваний період буде здійснено на основі табл. 2.5.

З табл. 2.5 видно, що оборотні активи на кінець звітного року зросли на 14 486,8 тис. грн, або на 33,1%, порівняно з початком року. Це зростання відбулося завдяки збільшенню інших оборотних активів на 17 274,9 тис. грн (у 7,4 рази), грошових коштів і поточних фінансових інвестицій – на 19 тис. грн (на 25,4%), а також запасів – на 696,8 тис. грн (на 1,91%). Водночас обсяг дебіторської заборгованості зменшився на 3 503,9 тис. грн, або на 73,28%.

На початок звітного року структура оборотних активів була наступною: найбільша частка припадала на товарно–матеріальні запаси (83,56%),

Таблиця 2.5 – Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів*

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок	на кінець	на початок	на кінець	абс.	питомої ваги	в % до початку	в % до зміни
Оборотні активи всього, тис. грн., в тому числі:	1195	43769,8	58256,6	100	100	14486,8	х	33,10	100
– запаси	1100,	36573,4	37270,2	83,56	63,98	696,8	-19,58	1,91	4,81
– дебіторська заборгованість	1125÷ 1155	4781,7	1277,8	10,92	2,19	-3503,9	-8,73	-73,28	-24,19
– грошові кошти та поточні інвестиції	1160, 1165	74,8	93,8	0,17	0,16	19	-0,01	25,40	0,13
– інші активи	1170,	2339,9	19614,8	5,35	33,67	17274,9	28,32	в 7,4 р.	119,25

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства [75] та методичного підходу з джерел [67,68]

дебіторська заборгованість – 10,92%, Інші оборотні активи – 5,35%, грошові кошти та фінансові вкладення – 0,17%. За підсумками звітного року спостерігалися наступні зміни: частка запасів становить 19,58% п.п., дебіторської заборгованості – 8,73% п. п., грошових коштів і фінансових вкладень – 0,01% п. п. частка інших оборотних активів збільшилася на 28,32% річних.

Детальний аналіз розміщення оборотних активів підприємства за окремими елементами базується на даних форми №1-м «Баланс» і представлений у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних активів) підприємств*

Показники	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%	за структурою
1. Сфера виробництва в тому:	22371,80	51,11	44603,00	76,56	22231,20	99,37	25,45
– виробничі запаси	22371,80	51,11	30639,30	52,59	8267,50	36,96	1,48
– незавершене виробництво	-	-	-	-	-	-	-
– витрати майбутніх періодів	-	-	13963,70	23,97	13963,70	100,0	23,97
2. Сфера обігу в тому числі:	21398,00	48,89	13653,60	23,44	-7744,40	-36,19	-25,45

Закінчення табл. 2.6

Показники	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%	за струк-турою
– готова продукція	14201,60	32,45	6630,90	11,38	-7570,70	-53,31	-21,06
– грошові кошти	74,80	0,17	93,80	0,16	19,00	25,40	-0,01
– дебіторська заборгованість	4781,70	10,92	1277,80	2,19	-3503,90	-73,28	-8,73
– товари	-	-	-	-	-	-	-
– інші	2339,90	5,35	5651,10	9,70	3311,20	141,51	4,35
Всього оборотний капітал	43769,80	100,00	58256,60	100,0	14486,80	33,10	х

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства [75] та методичного підходу з джерел [67,68]

З табл. 2.6 видно, що у звітному році загальна сума оборотних коштів компанії збільшилася на 14 486,8 тис.грн., або на 33,10%, порівняно з попереднім роком. Це зростання було обумовлене збільшенням капіталу, розміщеного у сфері виробництва, на 22 231,2 тис.грн. (99,37%), в той час як капітал, розміщений у сфері обігу, збільшився на 7 744,4 тис.грн. (36,19%). В структурі оборотного капіталу в попередньому році переважала частка капіталу, розміщеного у виробничому секторі, яка досягла 51,11%, при цьому частка розподіленого капіталу склала 48,89%. У звітному році частка капіталу в секторі розподілу знизилася, а частка капіталу у виробничому секторі збільшилася на 25,45 процентних пункту. Детальний аналіз використання оборотного капіталу (оборотних активів) підприємства та його складових наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз використання оборотних активів*

Показники	Код рядка (алгоритм)	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	20945,9	26724,2	5778,3	27,59
2. Середньорічні залишки оборотних коштів, тис грн	Ф № 1 р. 1195	34641,45	51013,2	16371,75	47,24
2.1. Запаси	Ф №1р.1100	28818,1	36921,8	8103,7	28,12
2.2. Кошти в розрахунках	Ф № 1 р.1120÷1155	4451,7	4529,75	78,05	1,75
2.3. Грошові кошти та поточні фін. інвестиції	Ф № 1 р.1160, 1165	42,45	84,3	41,85	98,59

Закінчення табл. 2.7

Показники	Код рядка (алгоритм)	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
2.4. Інші оборотні активи	Ф №1р.1170,	1329,2	10977,35	9648,15	
3. Кількість днів в періоді	х	360	360	0	
4. Одноденна виручка, тис.	р. 1 : р. 3	58,18	74,23	16,05	
5. Потреба в оборотних коштах одного дня, тис. грн.	р. 2 : р. 3	96,23	141,7	45,48	47,26
6.Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Ф № 1 р.1615	18544,8	17051,9	-7999,5	-30,14
7. Коефіцієнт оборотності	р.1 : р.2	0,6	0,52	-0,08	-13,33
8. Коефіцієнт завантаження	р.2 : р. 1	1,65	1,91	0,26	15,42
9. Тривалість 1 обороту,	р.3 : р.7	595,39	687,2	91,81	15,42
9.1. В запасах	р.2.1 : р.4	495,3	497,37	2,07	0,42
9.2 В коштах в розрахунку	р.2.2 : р.4	76,51	61,02	-15,49	-20,25
9.3. В грошових коштах	р.2.3 : р.4	0,73	1,14	0,41	55,65
9.4. В інших оборотних коштах	р.2.4 : р.4	22,85	147,88	125,03	547,29
10. Економія (надлишок) оборотних коштів, тис. грн.	абс. від. по р.9 · р.5	х	13 009,54	х	х
11. Кредиторська заборгованість, враховуючи економію оборотних коштів при умові роботи заводу на рівні попереднього року, тис. грн.	р.10 ± р.6 за звітний рік	х	31 554,34	х	х

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства [75] та методичного підходу з джерел [67,68]

Розрахунки, представлені в табл. 2.7, вказують на погіршення ефективності використання оборотних коштів підприємства у звітному році порівняно з попереднім. Про це свідчить зниження коефіцієнта оборотності на 0,08 обороту, зростання коефіцієнта завантаженості на 0,26 та збільшення тривалості одного обороту оборотних коштів на 2,07 дня. Зміна тривалості обороту зумовлена скороченням часу перебування коштів у розрахунках на 15,49 дня, а також збільшенням часу перебування коштів у запасах на 2,07 дня, у грошових коштах на 0,41 дня та в інших оборотних коштах на 125,03 дня.

Ці показники призвели до утворення надлишку оборотних коштів у розмірі 13 009,54 тис. грн. У разі, якщо б оборотні кошти використовувалися на рівні попереднього року, кредиторська заборгованість становила б 31554,34 тис. грн.

Детальний аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства представлений у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості*

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок	на кінець	на початок	на кінець	абс.	питомої ваги	в % до початку	% до деб.
Дебіторська заборгованість в тому числі:	1120÷1155	4781,7	1277,8	100	100	-3503,9	x	-73,28	100
1.1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125, 1120	345,8	307,1	7,23	24,03	-38,7	16,8	-11,19	1,10
1.2. Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130÷1135 (1145)	3415,6	8,2	71,43	0,64	-3407,4	-70,7	-99,76	97,25
– за виданими авансами	1130	x	x	x	x	x	x	x	x
– з бюджетом,	1135	3415,6	8,2	71,43	0,69	-3407,4	-70,7	-99,76	97,25
– в тому числі з податку на прибуток	1136	x	x	x	x	x	x	x	x
– з нарахованих доходів	1140	x	x	x	x	x	x	x	x
– із внутрішніх розрахунків	1145	x	x	x	x	x	x	x	x
1.3. Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1020,3	962,5	21,34	75,32	-57,8	53,9	-5,67	1,65

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства [75] та методичного підходу з джерел [67,68]

З табл. 2.8 видно, що на кінець звітнього року дебіторська заборгованість зменшилась на 3 503,9 тис. грн, або на 73,28%, порівняно з початком року. Це зниження сталося через зменшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 38,7 тис. грн (на 11,19%), за розрахунками з бюджетом – на 3 407,4 тис. грн (на 99,76%), а також іншої поточної дебіторської заборгованості на 57,8 тис. грн (на 5,67%).

На початок звітнього року дебіторська заборгованість була найбільшою в структурі дебіторської заборгованості (71,43%), Інші поточні рахунки становили 21,34%, а дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги - 7,23%. На кінець звітнього фінансового року відбулася зміна структури дебіторської заборгованості торгівля товарами, роботами і послугами збільшилася на 24,03%, торгова дебіторська заборгованість скоротилася на 0,64%, а інша торгова дебіторська заборгованість збільшилася на 75,32%.

Детальніший аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення буде представлений у табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення*

Показники		Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги		Інша поточна дебіторська заборгованість		Абсолютне відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	заборгованості за товари	іншої заборгованості
Попередній рік	Всього, в тому числі:	345,8	100	1020,3	100	x	x
	– до 12 місяців	130,71	37,8	238,75	23,4	x	x
	– від 12 до 18 місяців	153,88	44,5	541,78	53,1	x	x
	– від 18 до 36 місяців	61,21	17,7	239,77	23,5	x	x
Звітний рік	Всього, в тому числі:	307,1	100	962,5	100	-38,7	-57,8
	– до 12 місяців	115,77	37,70	256,12	26,61	-14,94	17,37
	– від 12 до 18 місяців	154,02	50,15	426,39	44,3	0,14	-115,39
	– від 18 до 36 місяців	37,31	12,15	279,99	29,09	-23,89	40,22

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємствах [75] та джерел [67,68]

З табл. 2.9 можна побачити, що в попередньому році найбільша частина дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, яка становила 44,5%, погашалася в середньому за 12-18 місяців, 37,8% – за термін до 12 місяців, а 17,7% – до 36 місяців. В звітному році частка заборгованості, що погашається у найкоротший термін (до 12 місяців), зменшилась до 37,7%, а заборгованість, яка погашається протягом до 36 місяців, знизилась до 12,15%. Водночас збільшилася частка заборгованості, що погашається в термін до 18 місяців, до 50,15%.

Що стосується іншої дебіторської заборгованості, то в попередньому році 53,1% погашалося за термін до 18 місяців, 23,4% – до 12 місяців і 23,5% – до 36 місяців. В звітному році збільшилась частка заборгованості, яка погашається протягом до 36 місяців (до 29,09%) та до 12 місяців (до 26,61%), а частка заборгованості, що погашається в термін до 18 місяців, зменшилась до 44,3%. Ці зміни свідчать про позитивну динаміку та швидше надходження грошових коштів від боржників, що позитивно характеризує діяльність підприємства.

Аналіз складу і динаміки джерел формування активів підприємства представлений у табл. 2.10. З табл. 2.10 видно, що на кінець року джерела формування активів збільшились на 12 454,8 тис. грн, або на 24,8%, порівняно з початком року. Це сталося завдяки збільшенню поточних зобов'язань і забезпечень на 12 346,1 тис. грн (на 29,2%) та власного капіталу на 108,7 тис. грн (на 1,4%). Впродовж двох років підприємство не мало довгострокових зобов'язань і забезпечень. На початок звітнього року найбільшу частку в структурі джерел формування активів мали поточні зобов'язання і забезпечення (84,2%), тоді як частка власного капіталу становила 15,8%. Наприкінці року структура змінилася: питома вага поточних зобов'язань і забезпечень збільшилась до 87,1%, а частка власного капіталу зменшилась до 12,9%.

Ці зміни можуть негативно характеризувати діяльність підприємства, що свідчить про брак капіталу.

Таблиця 2.10 – Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства*

Показники	Код рядка	На	На	Відхилення	
		початок	кінець	абс	%
Всього джерел формування активів, тис. грн.	1900	50183,2	62638,0	12454,8	24,8
1. Власний капітал, тис. грн.	1495	7951,6	8060,3	108,7	1,4
– в % до усіх джерел		15,8	12,9	-3,0	х
1.1. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	1495 1095	1538,2	3678,9	2140,7	139,2
– в % до усіх джерел		х	х	х	х
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис.	1595	х	х	х	х
– в % до усіх джерел		х	х	х	х
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	1500÷ 1515	х	х	х	х
– в % до усіх джерел		х	х	х	х
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн.	1520, 1525	х	х	х	х
– в % до усіх джерел		х	х	х	х
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн	1695	42231,6	54577,7	12346,1	29,2
– в % до усіх джерел		84,2	87,1	3,0	х
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн.	1600, 1610	11514,1	6000,0	-5514,1	-47,9
– в % до усіх джерел		22,9	9,6	-13,4	х
– в тому числі короткострокові кредити банків, тис.	1600	11514,1	6000,0	-5514,1	-47,9
– в % до усіх джерел		22,9	9,6	-13,4	х
3.2. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	1615÷ 1630	18828,7	17295,0	-1533,7	-8,1
– в % до усіх джерел		37,5	27,6	-9,9	х
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн.	1660	х	х	х	х
– в % до усіх джерел		х	х	х	х
3.4. Інші поточні зобов'язання, тис. грн.	1665, 1690	11888,8	31282,7	19393,9	163,1
– в % до усіх джерел		23,7	49,9	26,3	х

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємствах [75] та джерел [67,68]

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства здійснюється на основі табл. 2.11. З неї видно, що в звітному році власний капітал підприємства зріс на 108,7 тис. грн, що становить 1,4%. Це сталося завдяки збільшенню нерозподіленого прибутку підприємства на 108,7 тис. грн, або на 12,8%. У попередньому році власний капітал підприємства (табл. 2.13) формувався переважно за рахунок зареєстрованого статутного (пайового) капіталу та нерозподіленого прибутку, і в звітному році ця структура не зазнала змін.

Таблиця 2.11 – Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства*

Показники	Код рядка	На початок року	На кінець року	Відхилення	
				абс.	%
Власний капітал всього, тис. грн.,	1495	7951,6	8060,3	108,7	1,4
1. Зареєстрований (пайовий) капітал тис. грн.	1400	7100,0	7100,0	0,0	0,0
– в % до власного капіталу		89,3	88,1	-1,2	x
2. Капітал у дооцінках, тис. грн.	1405	x	x	x	x
– в % до власного капіталу		x	x	x	x
3. Додатковий капітал, тис. грн.	1410	x	x	x	x
– в % до власного капіталу		x	x	x	x
4. Резервний капітал, тис. грн.	1415	x	x	x	x
– в % до власного капіталу		x	x	x	x
5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн.	1420	851,6	960,3	108,7	12,8
– в % до власного капіталу		10,7	11,9	1,2	x
6. Неоплачений капітал, тис. грн.	1425	x	x	x	x
– в % до власного капіталу		x	x	x	x
7. Вилучений капітал, тис. грн.	1430	x	x	x	x
– в % до власного капіталу		x	x	x	x

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємствах [75] та джерел [67,68]

Аналіз динаміки рентабельності капіталу підприємства здійснюється за даними форм №1-м «Баланс», №2-м «Звіт про фінансові результати» за два роки за допомогою табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Аналіз рентабельності капіталу підприємства*

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
1. Чистий прибуток (збиток) підприємства, тис. грн.	Ф № 2р. 2350	153,50	108,70	-44,80
2. Середня річна сума капіталу підприємства, тис. грн. , в тому числі:	Ф № 1 р. 1300	50183,20	62638,00	12454,80
– основного капіталу	Ф № 1, р. 1095,1200	6413,40	4381,40	-2032,00
– оборотного капіталу	Ф № 1 р.1195	43769,80	58256,60	14486,80
– власного оборотного капіталу	Ф№1р. 1495–р.1095	6413,40	4381,40	-2032,00
3. Рентабельність капіталу, %	1/2 100%	0,31	0,17	-0,13
4. Рентабельність основного капіталу, %	1/2 100%	2,39	2,48	0,09
5. Рентабельність оборотного капіталу, %	1/2 100%	0,35	0,19	-0,16

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
6. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	x	x	x	x

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємств [75] та джерел [67,68]

З табл. 2.12 видно, що як у звітному, так і в попередньому році всі показники рентабельності капіталу мали ненормативне значення, що зумовлено зменшенням чистого прибутку підприємства протягом досліджуваного періоду. У звітному році змінились показники рентабельності: рентабельність всього капіталу знизилась на 0,13%, рентабельність основного капіталу зросла на 0,09%, а рентабельність оборотного капіталу зменшилась на 0,16%. Ці зміни здебільшого пов'язані зі зменшенням величини чистого прибутку на 44,80 тис. грн, а також середньорічної величини капіталу: основного капіталу на 2 032,00 тис. грн і збільшенням оборотного капіталу на 14 486,80 тис. грн. Такі зміни негативно відображають діяльність підприємства.

Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства здійснюється за допомогою табл. 2.13. З табл. 2.13 видно, що на кінець звітнього року кредиторська заборгованість компанії збільшилась на 17 860,2 тис. грн, або на 58,14% порівняно з початком року. Це сталося завдяки зменшенню заборгованості за товари, роботи, послуги на 1 492,9 тис. грн (8,05%), а також зменшенню заборгованості за розрахунками на 40,8 тис. грн (14,37%). Водночас збільшилась інша поточна заборгованість на 19 393,9 тис. грн (1,6 рази). У структурі кредиторської заборгованості на початок року найбільшу частку займала заборгованість за товари, роботи, послуги (60,37%), інша поточна заборгованість становила 38,7%, а заборгованість за розрахунками - 0,93%. На кінець звітнього року відбулись зміни в структурі кредиторської заборгованості: питома вага іншої поточної заборгованості збільшилась до 64,4%, а питома вага заборгованості за товари, роботи та

Таблиця 2.13 – Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості*

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок	на кінець	на початок	на кінець	абс.	питомої ваги	в % до поч.	% до кред.
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	1610÷1630, 1690	30717,5	48577,7	100	100	17860,2	х	58,14	100
1.1.Кредиторська заборгованість за товари, роботи,	1615	18544,8	17051,9	60,37	35,1	-1492,9	-25,27	-8,05	-8,36
1.2.Кредиторська заборгованість розрахунками:	1610, 1620÷1630	283,9	243,1	0,93	0,5	-40,8	-0,42	-14,37	-0,23
довгостроковими зобов'язаннями	1610	х	х	х	х	х	х	х	х
– з бюджетом	1620	84,4	68,9	0,27	0,14	-15,5	-0,13	-18,36	-0,09
у т.ч.на прибуток	1621	33,7	23,9	0,11	0,05	-9,8	-0,06	-29,08	-0,05
– зі страхування	1625	42,2	34	0,14	0,07	-8,2	-0,07	-19,43	-0,05
– з оплати праці	1630	157,3	140,2	0,51	0,29	-17,1	-0,22	-10,87	-0,1
- за одержаними авансами	1635	х	х	х	х	х	х	х	х
–за розрахунками з учасниками	1640	х	х	х	х	х	х	х	х
- із внутрішніх розрахунків	1645	х	х	х	х	х	х	х	х
1.3. Інші поточні зобов'язання	1690	11888,8	31282,7	38,7	64,4	19393,9	25,69	в 1,6 раз	108,59

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємств [75] та джерел [67,68]

послуги зменшилась до 35,1%, за розрахунками - до 0,5%.

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства можна здійснити за допомогою табл. 2.14. З табл. 2.14 видно, що на кінець звітнього року кредиторська заборгованість перевищує

Таблиця 2.14 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства на кінець звітного року*

Показники	Д-т	К-т	Перевищення заборгованості	
			Д-т	К-т
1. Заборгованість за товари, тис. грн.	307,1	17051,90	х	16744,80
2. За розрахунками :	8,2	243,10	х	234,90
– за довгостроковими зобов'язаннями	х	х	х	х
– з бюджетом,	8,2	68,90	х	60,70
– у т.ч. з податку на прибуток	х	23,90	х	23,90
– зі страхування	х	34,00	х	34,00
– з оплати праці	х	140,20	х	140,20
– за розрахунками з учасниками	х	х	х	х
3. Інші види заборгованості	962,5	31282,70	х	30320,20
Всього	1286	48844,70	0,00	47558,7

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємствах [75] та джерел [67,68]

дебіторську на 47 558,7 тис. грн. Це сталося через те, що кредиторська заборгованість перевищує дебіторську за всіма показниками.

2.3. Аналіз фінансової стійкості підприємства, ліквідності та можливості банкрутства підприємства

Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства проводиться на основі даних форми №1-м «Баланс» виконано на основі методичного підходу, який наведено в джерелах [67,68].

Згідно з табл. 2.15, на початку минулого року компанія не мала власного оборотного капіталу та короткострокових позик для покриття резервів, навіть враховуючи джерела, які можуть зменшити фінансове навантаження. Це вказує на нестабільну фінансову ситуацію, близьку до кризи. На кінець попереднього року ситуація не змінилася: було достатньо

джерел, які могли б зняти фінансовий стрес, щоб покрити нестачу коштів для формування резервів.

Таблиця 2.15 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за узагальнюючими показниками*

Показники	Сума, тис. грн.		
	на початку попереднього	на кінець попереднього	на кінець звітнього
1. Власний капітал (1495)	7 798,1	7951,6	8060,3
2. Необоротні активи (1095)	9 686,0	6413,4	4381,4
3. Наявність власних оборотних коштів (1495-1095)	-1887,9	1538,2	3678,9
4. Короткострокові кредити банків (1600)	-	11514,1	6000,0
5. Загальна величина джерел формування запасів	-1887,9	13 052,3	9 678,9
6. Запаси (1100)	21 062,8	36573,4	37270,20
7. Надлишок (+) або нестача (-) оборотних коштів	-22950,0	-35 035,2	-33 591,3
8. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів (ряд. 5 – ряд. 6)	-22950,0	-23 521,1	-23 912,4
9. Джерела, що послаблюють фінансову напругу	26 544,3	18544,80	17051,90
10. Тип фінансової ситуації на підприємстві	нестійка	кризова	кризова

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємствах [75] та джерел [67,68]

На кінець звітнього року фінансове становище було під загрозою, але компанія придбала власні ліквідні активи. Таким чином, можна зробити висновок, що в кінці звітнього року фінансове становище підприємства погіршилося.

Аналіз фінансовій стійкості підприємства за частковими показниками здійснюється за даними форми №1-м «Баланс» за допомогою табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за частковими показниками*

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	На початок попереднього року	На кінець попереднього року	На кінець звітнього року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії (K _{авт})	1495	0,22	0,16	0,12	більше 0,5
	1900				
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів (K _ф)	1595+1695+ +1700	3,51	5,31	6,77	менше 1, більше 0.
	1495				

Закінчення табл. 2.16

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	На початок попереднього року	На кінець попереднього року	На кінець звітного року	Нормативне значення
3. Наявність власних оборотних коштів (ОК _{вл})	1495 – 1095	-1887,90	1538,20	3678,90	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу (К _{ман})	1495 – 1095	-0,24	0,19	0,46	0,4...0,6
	1495				
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами (К _з)	1495 – 1095	-0,24	0,19	0,46	0,1

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємствах [75] та джерел [67,68]

Згідно з табл. 2.16, коефіцієнт автономії протягом досліджуваного періоду не відповідав нормативним значенням. Також співвідношення власних і позикових коштів було не в межах норми. На початку попереднього року у компанії було недостатньо оборотних коштів, і з часом цей дефіцит зменшився, але до кінця звітного року він ще не був повністю усунутий. Коефіцієнт мобільності капіталу також не відповідав критеріям на початок попереднього року. Крім того, коефіцієнт самофінансування оборотних коштів на початку попереднього року мав негативне значення.

Таким чином, виходячи з результатів аналізу фінансової стійкості підприємства, можна зробити висновок, що всі приватні показники на початок попереднього року не відповідали нормативним значенням. Це свідчить про критичне фінансове становище підприємства в досліджуваній період. Нам необхідно зробити негайні кроки для поліпшення нашого фінансового становища. Аналіз ліквідності балансу здійснюється за даними форми №1-м «Баланс» допомогою табл. 2.17.

Згідно даних табл. 2.17, баланс підприємства не є абсолютно ліквідним, оскільки не виконуються перша, друга та четверта нерівності:

На початок періоду: $A1 < П1$; $A2 < П2$; $A3 > П3$; $A4 < П4$.

Таблиця 2.17 – Розрахунок абсолютних показників для аналізу ліквідності балансу звітного року

Показники активу балансу	Сума, тис.грн.		Показники пасиву балансу	Сума, тис.грн.		Платіжний результат, тис.грн.	
	на початок	на кінець		на початок	на кінець	на початок	на кінець
A1 – Найбільш ліквідні активи (1160+1165)	74,8	93,8	П1 – Найбільш термінові зобов'язання 1605+1615÷1660+1690+1700	30717,5	48577,7	-30642,7	-48483,9
A2 – Активи, які можна реалізувати швидко (1120÷1155+1190)	7121,6	6928,9	П2 – Короткострокові пасиви (1600+1610)	11514,1	6000,0	-4392,5	928,9
A3 – Активи, які можна реалізувати повільно 1100+1110+1170++1200	36573,4	51233,9	П3 – Довгострокові пасиви (1500÷1520)	0,0	0,0	36573,4	51233,9
A4 – Активи, реалізація яких пов'язана з труднощами (1095)	6413,4	4381,4	П4 - Постійні пасиви (1495+1665+1525+1526)	7951,6	8060,3	-1538,2	-3678,9
Баланс	50183,2	62638	Баланс	50183,2	62638	x	x

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємствах [75] та джерел [67,68]

На кінець періоду: A1 < П1; A2 > П2; A3 > П3; A4 < П4.

Показники ліквідності не відповідають нормативним значенням, що вказує на неспроможність підприємства покрити свої зобов'язання. Це може призвести до фінансових труднощів і навіть банкрутства підприємства.

Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками здійснюється за даними форми №1-м «Баланс» за допомогою табл. 2.18.

Згідно з табл. 2.18, коефіцієнт поточної ліквідності на кінець звітного року становить 1,067, що нижче нормативного значення. Коефіцієнт швидкої ліквідності (критичний) також не відповідав критеріям, досягнувши 0,385 на кінець фінансового року. Коефіцієнт абсолютної ліквідності залишається на

Таблиця 2.18 – Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками*

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Алгоритм розрахунку за кодом	Норма	Розрахункові значення			Відхилення
			поч. 2021 року	кін. 2021 року	на кін. 2022 року	
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$(1195+1200)/1695$	2,0	0,931	1,036	1,067	0,031
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	$(1195+1200-1100-1110)/1695$	1,0	0,162	0,170	0,385	0,214
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$(1160+1165)/1695$	> 0,2	0,000	0,002	0,002	0,000

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємствах [75] та джерел [67,68]

дуже низькому рівні -0,002, а нормативне значення перевищує 0,2. Це свідчить про наявність серйозних проблем з ліквідністю підприємства і його здатністю виконувати свої поточні зобов'язання. Такі показники ліквідності не відповідають стандартам, що свідчить про неспроможність підприємства виконати свої зобов'язання та створює ризик його банкрутства.

Аналіз показників ділової активності підприємства проведено на основі даних форм №1-м «Баланс» та №2-м «Звіт про фінансові результати», використовуючи таблиці 2.19 і 2.20.

Таблиця 2.19 – Аналіз показників ділової активності підприємства*

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	20945,9	26724,2	5778,3	27,59
2. Прибуток (збиток) до оподаткування, тис. грн.	Ф № 2р. 2290	187,2	132,6	-54,6	-29,16
3. Середній розмір капіталу, тис. грн.	Ф № 1 р. 1300	42691,15	56410,6	13719,45	32,14

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємствах [75] та джерел [67,68]

Згідно з даними табл. 2.19, чистий прибуток від реалізації продукції збільшився на 27,59%, що перевищує темп зменшення збитку до оподаткування (29,16%). Середній розмір капіталу збільшився на 32,14%, але все ж залишається меншим за 100%.

Таким чином, «золоте правило» економіки підприємства виглядає наступним чином:

$$0,71 < 1,28 > 1,32 > 100\%.$$

Отже, можна зробити висновок, що «золоте правило» не виконується.

Аналіз розрахункових показників ділової активності підприємства здійснюють за даними форм №1-м «Баланс» та №2-м «Звіт про фінансові результати» на основі методичного підходу, який наведено в джерелах [67,68] за допомогою табл. 2.20.

Таблиця 2.20 – Аналіз розрахункових показників ділової активності підприємства*

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
<i>Вихідні показники</i>					
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф. № 2, р. 2000	20945,9	26724,2	5778,3	27,59
2. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	Ф. № 2,р.	20710,7	25078,3	4367,6	21,08
3.Середня річна вартість всього вкладеного капіталу, тис.грн.	Ф. № 1, р. 1300	42691,15	56410,6	13719,45	32,14
4. Середня річна вартість власного капіталу, тис.грн.	Ф.№ 1, р. 1495	7874,85	8005,95	131,1	1,66
5. Середня річна вартість основного капіталу, тис.грн.	Ф. № 1, р. 1095	8049,7	5397,4	-2652,3	-32,95
<i>Вихідні показники</i>					
6. Середня річна вартість оборотного капіталу, тис.грн.	Ф. № 1, р. 1195	34641,45	51013,2	16371,75	47,26
7. Середня річна вартість власного оборотного капіталу, тис.грн.	Ф.№1,р.1495-р.1095	-174,85	2608,55	-	-
8. Середня річна вартість запасів, тис.грн.	Ф № 1 р. 1000, 1110	13,35	8,00	-5,35	-40,07
9. Середня річна вартість дебіторської заборгованості	Ф № 1 р.1125 ÷1155	4451,7	3029,75	-1421,95	-31,94
10. Середня річна вартість готової продукції, тис.грн	Ф. № 1, р. 1103	13423,45	10416,25	-3007,2	-22,40
11. Середня річна вартість кредиторської заборгованості	Ф № 1 р.1605 ÷1650,1690	22801,05	18061,85	-4739,2	-20,79

Продовження табл. 2.20

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
12. Середня річна вартість основних засобів , тис.грн	Ф. № 1, р. 1011	13569,9	13681,75	111,85	0,82
13. Середня кількість працівників, осіб	Ф. № 1	27,5	27	-0,5	-1,82
14. Валовий прибуток, тис.грн	Ф. № 2, р.2090	2768,3	5512,1	2743,8	99,1
15. Чистий прибуток, тис.грн.	Ф. № 2, р.2350	108,7	153,5	44,8	41,21
<i>Розрахункові показники</i>					
1. Коефіцієнт оборотності всього вкладеного капіталу	p.1 / p.3	0,49	0,47	0,02	-
2. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	p.1 / p.4	2,66	3,34	0,68	+
3. Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	p.1 / p.6	0,60	0,52	-0,08	-
4. Середній термін обороту оборотного капіталу, днів	360 / p.3 (К.о.)	595,39	687,20	91,81	+
5. Коефіцієнт оборотності власного оборотного капіталу	p.1 / p.7	-119,79	10,24	130,04	-
6. Коефіцієнт оборотності запасів	p.1 / p.8	1568,98	3340,53	1771,54	+
7. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	p.1 / p.9	4,71	8,82	4,12	+
8. Середній термін обороту дебіторської заборгованості, днів	360 / p.7	76,51	40,81	-35,70	-
9. Коефіцієнт оборотності готової продукції	p.1 / p.10	1,56	2,57	1,01	+
10. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	p.1 / p.11	0,92	1,48	0,56	+
11. Середній термін обороту кредиторської заборгованості, днів	360 / p.10	391,88	243,31	-148,57	+
12. Рентабельність всього вкладеного капіталу, %	p.15 / p.3 · 100%	0,25	0,27	0,02	+
13. Рентабельність власного капіталу, %	p.15 / p.4 · 100%	1,38	1,92	0,54	+
14. Рентабельність основного капіталу, %	p.1 5/ p.5 · 100%	1,35	2,84	1,49	+
15. Рентабельність оборотного капіталу, %	p.15 / p.6 · 100%	0,003	0,003	0,000	x
16. Рентабельність власного оборотного капіталу , %	p.15 / p.7 · 100%	-0,62	0,06	0,68	+
17. Фондовіддача грн/грн	p.1 / p.12	1,54	1,95	0,41	+
18. Продуктивність праці, грн/прац	p.1/p.13 · 1000	761669,09	989785,19	228116,09	+
19. Коефіцієнт сталості економічного росту	(p15-p.16) / /p.1495 ф.1	0,01	0,02	0,01	+

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємствах [75] та джерел [67,68]

Дані, наведені в табл. 2.20, показують, що, виходячи з показників, наведених в табл. 2.19, а також виконаних розрахунків і аналізу, більшість показників, що характеризують ділову активність підприємства, демонструють позитивну динаміку. Це свідчить про ефективну роботу підприємства, фінансову стабільність і прибутковість на ринку.

Для оцінки ймовірності банкрутства підприємства було використано модель Альтмана [68] :

$$Z = -0,3877 - 1,0736 \cdot K_{\text{пл}} + 0,579 \cdot (\text{ПК/П})$$

Розрахунки показали:

Для попереднього року:

$$Z_{\text{поп}} = -0,3877 - 1,0736 \cdot 1,04 + 0,579 \cdot 0,84 = -1,02$$

Для звітнього року:

$$Z_{\text{звіт}} = -0,3877 - 1,0736 \cdot 1,07 + 0,579 \cdot 0,87 = -1,03$$

Результати 2-факторної моделі Альтмана показують, що Z-індекс в обох періодах менше нуля, що вказує на низьку ймовірність банкрутства. Однак у звітньому році z-значення знижується, що свідчить про збільшення ризику банкрутства, що негативно позначається на оцінці діяльності компанії.

Висновки до другого розділу

В другому розділі кваліфікаційної роботи був проведений фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2021-2022 рр., який дозволив сформулювати наступні висновки:

1. Дослідження зміни основних техніко-економічних показників за 2021-2022 роки показало:

– у звітньому році в порівнянні з попереднім збільшились – чистий дохід від реалізації продукції на 5778,30 тис. грн. або 27,59%, собівартість реалізованої продукції на 3034,5 тис. грн або 16,69%, відповідно, валовий прибуток – на 2743,8 тис. грн. або 99,11% за рахунок перевищення темпів зростання чистого доходу над собівартістю реалізованої продукції;

– збільшення повної собівартості продукції на 4367,6 тис. грн. або 21,08% призвело до збільшення витрат на 1 грн. продукції на 6,0 коп. або на 6,86%, але це не вплинуло негативно на отримання позитивного фінансового результату (прибутку) від основної операційної діяльності, який збільшився на 2743,8 тис. грн. або 99% р.;

– на зміну фінансового результату до оподаткування – зменшення прибутку на 54,6 тис. грн або 29,17% негативний вплив здійснило збільшення збитку від іншої операційної діяльності у розмірі 1333,1 тис. грн., або 52,63% та іншої діяльності на 1465,3 тис. грн. або в 30 разів;

– чистий прибуток підприємства зменшився на 44,8 тис. грн або 29,08% та склав у 2022 р. 108,7 тис. грн, що є негативною тенденцією та результатом діяльності підприємства в 2022 р. в порівнянні з 2021 р.;

– спостерігається покращення ефективності використання окремих видів ресурсів підприємства у 2022р. в порівнянні з 2021 р.: трудових ресурсів підприємства – збільшення продуктивності праці одного штатного працівника облікового складу на 241717,33 грн. або 32,31%; матеріальних ресурсів – збільшення матеріаловіддачі на 0,04 грн. або 4,06%, до 1,13 грн. та зменшення матеріаломісткості продукції на 3,90%; основних засобів – збільшення фондівіддачі по продукції на 26,54% та прибутку на 97,49%, але що при зменшенні фондорентабельності на 29,76%п., на що негативно вплинуло зменшення чистого прибутку підприємства;

– спостерігалось зниження середньої облікової кількості працівників на 1 особу або 3,57% при збільшенні середньої річної заробітної плати одного працівника на 17062,70 грн. або 30,20%, але на підприємстві ефективно використовують трудові ресурси, про що свідчить перевищення темпів зростання продуктивності праці над середньою заробітною платою 1 працівника;

– спостерігається погіршення використання ефективності таких видів ресурсів підприємства у 2022р. в порівнянні з 2021 р., як оборотний капітал –

коефіцієнт оборотності має тенденцію до зменшення на 0,08 грн/грн. або 13,33%, що негативно впливає на фінансовий стан підприємства;

- дослідження стану та зміни дебіторської та кредиторської заборгованості свідчить про те, що вона зменшилася на 31,94% та 21,05% відповідно, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства;

- дослідження зміни показників прибутковості основної операційної діяльності підприємства показало, що рентабельність продукції зросла на 10,76%п., що є позитивним результатом основної операційної діяльності підприємства, але рентабельність виробництва зменшилась на 0,18%п., що свідчити про меншу результативність виробництва продукції та залучення більшої вартості виробничих ресурсів.

Таким чином, оцінка основних техніко-економічних показників свідчить тенденцію до нестабільних змін в діяльності підприємства.

2. Проведений аналіз фінансового стану та ліквідності підприємства за 2021-2022 рр. показав, що:

- підприємство не мало власних оборотних коштів та короткострокових кредитів для покриття запасів навіть з урахуванням джерел що послаблюють напругу тому фінансова ситуація є нестійкою, але дуже близькою до кризової, на кінець попереднього року ситуація не покращилась – джерел що послаблюють фінансову напругу не вистачає для покриття нестачі коштів на формування запасів, та на кінець звітнього року фінансова ситуація знов є кризовою, але є величина власних оборотних активів. Можна зробити висновок про погіршення фінансового стану на кінець звітнього року.

- за результатом аналізу фінансової стійкості підприємства можна зробити висновок про невідповідність всіх часткових показників нормативної значенням на початок попереднього року та кризовий фінансовий стан підприємства впродовж досліджуваного періоду.

- баланс підприємства не є абсолютно ліквідним, про що свідчить зміна показників ліквідності балансу, які всі знаходяться не в межах нормативного

значення та підприємство не зможе перетворити свої активи в грошові кошти для покриття термінових зобов'язань, що в 2022 р. в порівнянні з 2021 р. негативно впливає на його фінансовий стан та платоспроможність: коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) на кінець звітного року становить 1,067, що є нижчим за норму. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності також не досягає норми і становить 0,385 на кінець звітного періоду. Коефіцієнт абсолютної ліквідності залишився на низькому рівні 0,002 при нормі більше 0,2. показники ліквідності не відповідають нормативним значенням що свідчить про не змогу підприємства покрити свої зобов'язання та може призвести до банкрутства підприємства.

3. Аналіз ймовірності банкрутства підприємства показав, що за даними розрахунків, оцінка ймовірності банкрутства за двох факторною моделлю Альтмана показала, що як в попередньому так й в звітному році показник $Z < 0$, що свідчить про низький рівень ймовірності банкрутства підприємства, але в звітному році значення показника збільшується, що свідчить про збільшення ймовірності банкрутства підприємства та негативно характеризує його діяльність.

3. СТАН ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ В ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД», І ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

3.1 .Характеристика організації обліку на підприємстві

Облік на ТОВ «Вознесенський коньячний завод» включає такі види: оперативний, фінансовий, статистичний та податковий. Оперативний облік ведеться безпосередньо на складах та в цехах робітниками, чії дії перевіряються менеджерами раз на два тижні. Статистичний, фінансовий та податковий облік здійснюється в бухгалтерії та відображається у відповідній звітності, що передбачена законодавством для малого бізнесу.

Бухгалтерський облік регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», національними стандартами, зокрема П(С)БО 16 «Витрати», та внутрішнім Наказом про облікову політику, де визначені особливості обліку для підприємства малого бізнесу.

Бухгалтерський відділ є самостійним структурним підрозділом підприємства, підпорядковується керівнику та виконує облікові і контрольні функції у взаємодії з іншими підрозділами. Чисельність працівників бухгалтерської служби визначається штатним розкладом.

Діяльність бухгалтерії регулюється Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, Цивільним та Господарським кодексами України, а також іншими нормативними актами. Головний бухгалтер призначається і звільняється з посади наказом керівника заводу.

Мета діяльності бухгалтерії, основні завдання та функції бухгалтерської служби та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства наведені в Додатку К.

Веденням обліку в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» займається відділ бухгалтерії, структура якого приведена на рис. 3.1.

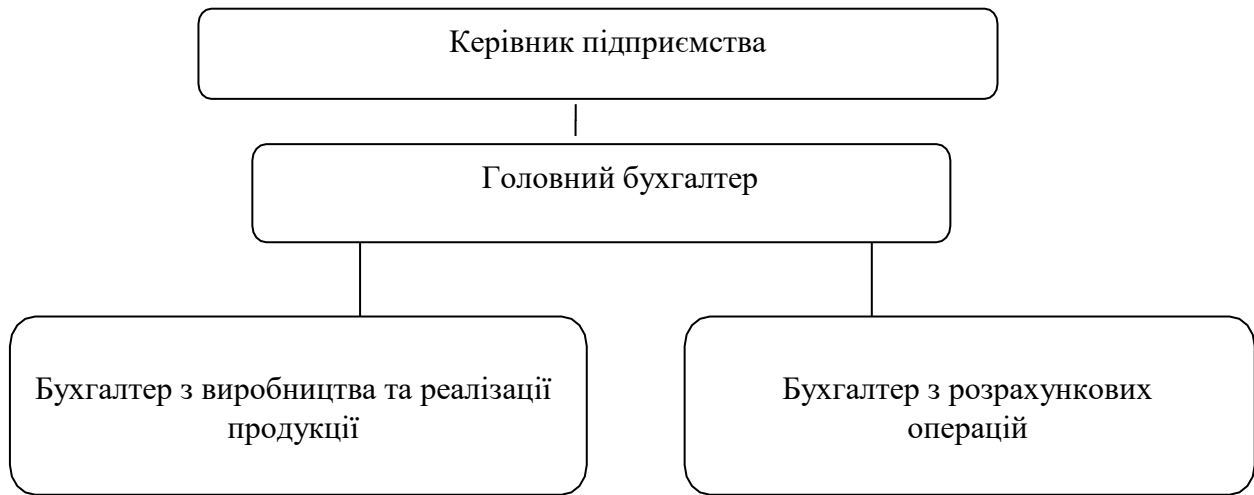

Рис. 3.1 – Структура бухгалтерського відділу
ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Для досягнення своєчасності, повноти, точності обліку кожен з працівників відділу повинен виконувати поставлені перед ним завдання. На підприємстві ТОВ «Вознесенський коньячний завод» у відділі бухгалтерії також діє лінійно – функціональна структура управління.

Керівнику підприємства підпорядковується головний бухгалтер, якому в свою чергу підпорядковуються два бухгалтери: з основної операційної діяльності та бухгалтер по розрахунках з дебіторами та кредиторами.

До обов'язків головного бухгалтера відносять наступні (табл. 3.1).

Організація роботи з підготовки пропозицій для керівника ТОВ «Вознесенський коньячний завод» щодо:

– визначення облікової політики підприємства, внесення змін до обраної облікової політики, вибору форми бухгалтерського обліку з урахуванням діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних;

Таблиця 3.1 –Перелік обов’язків головного бухгалтера підприємства*

Вид обов’язків	Коротка характеристика
1. Забезпечення ведення бухгалтерського обліку з дотриманням єдиних методологічних засад відповідно до діючого законодавства.	Забезпечення ведення бухгалтерського обліку з дотриманням єдиних методологічних засад, встановлених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», з урахуванням особливостей діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних.
2. Організація роботи бухгалтерської служби підприємства.	Організація роботи бухгалтерської служби та контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій.
3. Організація і контроль документообігу на підприємстві.	Вимагання від підрозділів, служб та працівників забезпечення неухильного дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.
4. Контроль за складанням та обробкою первинних документів на підприємстві.	Вживання заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку, а також збереження оброблених документів, регістрів і звітності протягом встановленого терміну.
5. Забезпечення своєчасне складання фінансової звітності підприємства.	Забезпечення складання фінансової звітності підприємства на основі даних бухгалтерського обліку, підписання її та подання в установлені строки користувачам. Участь у підготовці та поданні інших видів періодичної звітності, що передбачають підпис головного бухгалтера, до органів вищого рівня відповідно до нормативних актів, затверджених форм і інструкцій.
6. Оцінка та контроль за фінансовим станом підприємства і його платоспроможністю.	Здійснення заходів щодо надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.
7. Своєчасне нарахування, оплату податків та подання податкової звітності користувачам.	За погодженням з власником (керівником) підприємства забезпечує перерахування податків та зборів, передбачених законодавством, проводить розрахунки з іншими кредиторами відповідно до договірних зобов’язань.
8. Контроль за рухом грошових коштів та їх документального оформлення.	Контроль за веденням касових операцій, безготівкових розрахунків, раціональним та ефективним використанням матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

Вид обов'язків	Коротка характеристика
9. Організація інвентаризації на підприємстві та контроль за станом активів, зобов'язань, розрахунків і капіталу підприємства, за використанням ресурсів.	Участь у проведенні інвентаризаційної роботи на підприємстві, оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства.

* Сформовано за даними Наказу «Про облікову політику підприємства»

- розроблення системи і форм внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та правил документообігу, додаткової системи рахунків і реєстрів аналітичного обліку, звітності і контролю господарських операцій;
- визначення прав працівників на підписання первинних та зведених облікових документів;
- вибору оптимальної структури бухгалтерської служби та чисельності її працівників, підвищення професійного рівня бухгалтерів, забезпечення їх довідковими матеріалами;
- поліпшення системи інформаційного забезпечення управління та шляхів проходження обробленої інформації до виконавців;
- впровадження автоматизованої системи оброблення даних бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей діяльності підприємства чи удосконалення діючої;
- забезпечення збереження майна, раціонального та ефективного використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, залучення кредитів та їх погашення.

Обов'язки бухгалтера стосовно розрахункових операцій наведені в Додатку Л.

На підприємстві використовується автоматизована форма ведення обліку відповідно до вимог чинного законодавства України (рис. 3.2).

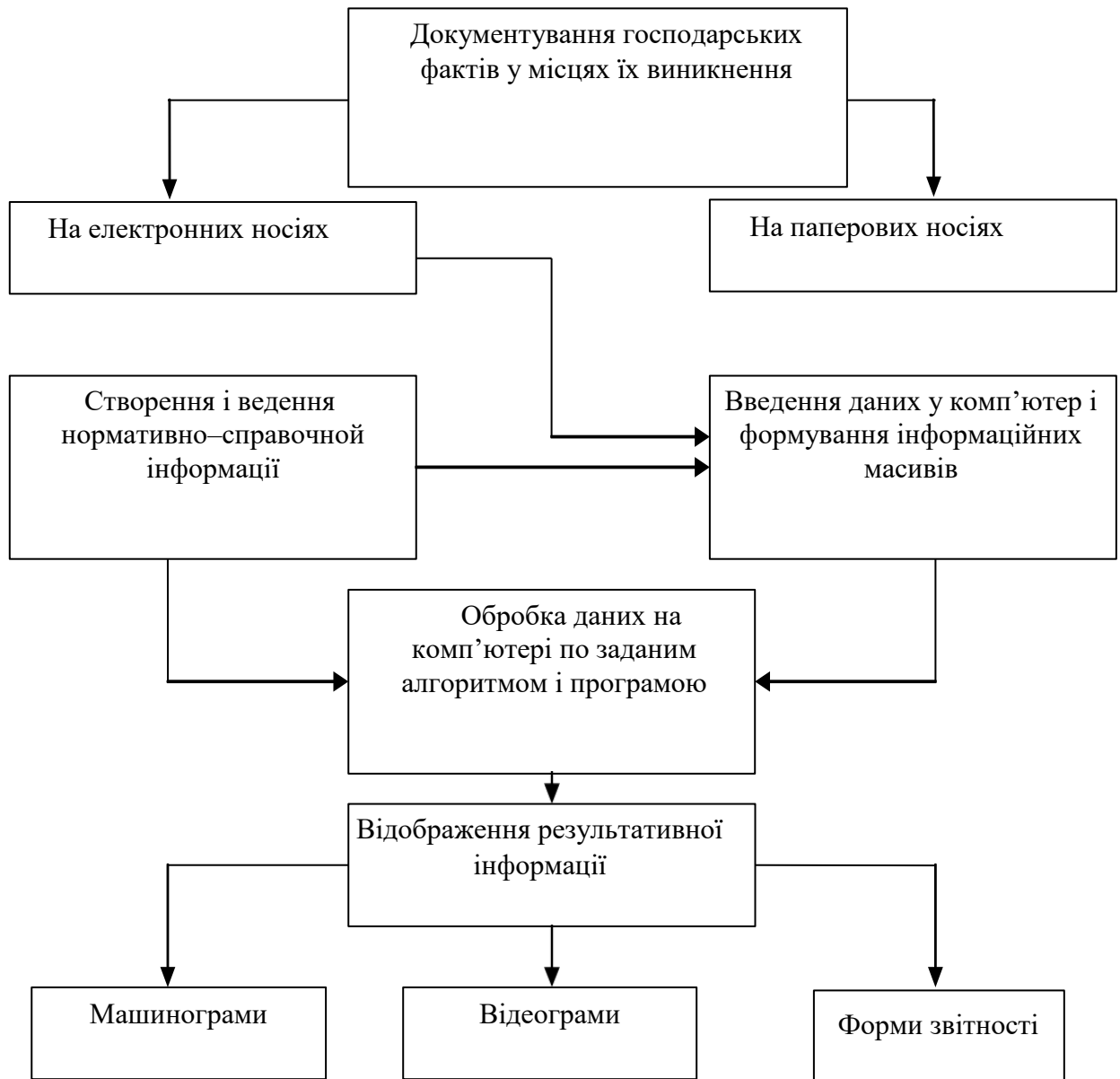

Рис. 3.2 – Схема автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку в ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Таким чином, відділ бухгалтерії працює ефективно з використанням нових автоматизованих технологій, програмного забезпечення та кваліфікованим працівникам бухгалтерського відділу.

3.2. Фінансовий облік і аналіз витрат діяльності на підприємстві

3.2.1. Особливості фінансового обліку на підприємстві

В системі оперативного обліку в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» здійснюється формування витрат, які обліковують у залежності від видів продукції.

В ТОВ «Вознесенський коньячний завод» застосовується автоматизована форма обліку, яка базується на використанні принципу систематизації та накопичування даних первинних документів в регістрах аналітичного і синтетичного обліку відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Записи в відповідних регістрах виконують з використанням електронних носіїв інформації згідно показників, які необхідні для управління та контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, а також для складання періодичної та річної бухгалтерської звітності підприємства малого бізнесу.

У ТОВ «Вознесенський коньячний завод» регістрами є аналітичні таблиці за кожним субрахунком робочого плану рахунків підприємства з рахунками, які кореспондують. Підтверджуються відповідними первинними документами суми, які наведені в регістрах. Ці регістри зберігаються на електронних носіях інформації. До карткових рахунків перекосять дані з регістрів аналітичного обліку, а наприкінці місяця, підсумкові дані перекосять до головної книги, де підраховують обороти за дебетом і за кредитом кожного рахунка.

У ТОВ «Вознесенський коньячний завод» всі дані із первинних документів і аналітичних звітів щодо витрат збираються та систематизуються у за кредитом рахунків 90, 92, 93, 94, 97, 98, а дані про господарські операції за звітний період з реєстрів переноситься у згрупованому вигляді до Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва. Що стосовно системи аналітичного обліку, то згідно нього всі понесені витрати збираються та відображаються за

калькуляційними статтями відповідно до зменшення активів та збільшення зобов'язань.

У ТОВ «Вознесенський коньячний завод» для калькулювання витрат прийнятий нормативний метод обліку витрат та калькулювання собівартості продукції.

Згідно облікової політики ТОВ «Вознесенський коньячний завод» передбачено використання для обліку витрат звітного періоду лише деякі рахунки класу 9 «Витрати діяльності». Структура рахунків класу 9 збігається з вимогами до визнання, складу та оцінки витрат, які викладено у П(С)БО 16 «Витрати». А саме на цьому підприємстві використовують рахунки 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та 94 «Інші витрати операційної діяльності».

У ТОВ «Вознесенський коньячний завод» витрати, які пов'язані з операційною діяльністю та входять до виробничої собівартості продукції (товарів, робіт, послуг), прийнято поділяти на прямі та непрямі. Прямі витрати включають в себе: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати. Для синтетичного обліку прямих витрат використовують рахунок 23 «Виробництво». За дебетом відображають витрати пов'язані з виробництвом, а за кредитом списання готової продукції. Непрямі витрати включають в себе: додаткову заробітну плату (надбавки, премії) та загальновиробничі витрати. Синтетичний облік непрямих витрат проводять на активному рахунку 91, за дебетом якого відображається сума визнаних витрат, за кредитом-щомісячне списання на рахунки 23 та 90, за відповідним розподілом.

Основна кореспонденція відображення прямих і непрямих витрат за серпень 2024 року у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Відображення в обліку прямих і непрямих витрат у
ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Дт	Кт
1	Відображено прямі матеріальні витрати на ремонт	23	20
2	Нараховано амортизацію на технологічне устаткування	23	13
3	Нараховано амортизацію на основні засоби загальнопромислового призначення (постійні витрати)	91	13
4	Відображено витрати по операційній оренді основних засобів загальнопромислового призначення (постійні витрати)	91	685
5	Нараховано податковий кредит по ПДВ	641	685
6	Нараховано заробітну плату виробничого персоналу і соціальні внески (збори) на неї (22 %)	23	661
		23	65
7	Нараховано заробітну плату персоналу загальнопромислового призначення і соціальні внески (збори) на неї (22%) (постійні витрати)	91	661
		91	65
8	Відображено витрати на утримання і обслуговування споруд загальнопромислового призначення (змінні витрати)	91	685
		641	685
9	Списано змінні загальнопромислові витрати	23	91
	Списано постійні загальнопромислові витрати на витрати виробництва	23	91
	Списано постійні загальнопромислові витрати на собівартість продукції	90	91

За підрозділами, цехами, за групами продукції, за видами виробництв та статтями витрат здійснюють аналітичний облік непрямих і прямих витрат. У ТОВ «Вознесенський коньячний завод» виділяють адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Вони не входять до виробничої собівартості товарів, робіт, послуг, але пов'язані з діяльністю підприємства.

Фінансовий облік адміністративних витрат здійснюється на активному рахунку 92, на ньому акумулюють витрати, які пов'язують з обслуговуванням підприємства. За дебетом цього рахунку відображають суму адміністративних витрат, за кредитом списують адміністративні витрати на рахунок 791 «Результат операційної діяльності». Що стосовно обліку витрат на збут, то його ведуть на синтетичному активному рахунку 93 «Витрати на збут». За дебетом

відображають суму визнаних витрат на збут, за кредитом відображають списання на рахунок 791 «Результат операційної діяльності».

Фінансовий облік інших витрат операційної діяльності ведеться на активному синтетичному рахунку 94. За дебетом відображається сума визнаних витрат, за кредитом – списання на рахунок 791 «Результат операційної діяльності». Основна кореспонденція відображення адміністративних витрат, витрат на збут та інших витрат від операційної діяльності на ТОВ «Вознесенський коньячний завод» наведена в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Відображення в обліку адміністративних витрат, витрат на збут та інших витрат операційної діяльності за серпень 2024 року на ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Дт	Кт
1	Відображено витрати на службове відрядження адміністративного персоналу	92	372
2	Нараховано амортизація адміністративного приміщення	92	131
3	Сплачено послуги за проведений аудит	92	311
4	Нараховано заробітна плата адміністрації і соціальні внески (збори) на неї (22 %)	92 92	661 651
5	Списано на фінансовий результат адміністративні витрати	791	92
6	Відображено витрати на відрядження працівників відділу збуту	93	372
7	Нараховано амортизація основних засобів відділу збуту	93	131
8	Сплачено послуги реклами	93	311
9	Нараховано заробітна плата працівникам відділу збуту адміністрації і соціальні внески (збори) на неї (22 %)	93 93	66 65
10	Списано на фінансовий результати витрати на збут	791	93
11	Відображено витрати від первісного визнання активів на дату балансу	940	23
12	Відображено витрати з виконання досліджень та розробок	941	13
13	Відображено собівартість реалізованих виробничих запасів	943	20
14	Відображено зменшення первісної вартості виробничих запасів, МШП	946	20
15	Списано інші витрати операційної діяльності на фінансові результати	791	94

Аналітичний облік адміністративних витрат ведеться в розрізі окремих статей витрат, які спрямовані на управління виробництвом, а витрат, які пов'язані з відділом збуту та каналами реалізації продукції – ведеться аналітичний облік витрат на збут. Це стосується й обліку інших витрат операційної діяльності підприємства.

Для обліку витрат, які виникають в процесі звичайної діяльності, не пов'язаних з виробництвом та реалізацією, призначений рахунок 97 «Інші витрати». Основна кореспонденція відображення в обліку інших витрат на ТОВ «Вознесенський коньячний завод» представлена в табл. 3.4.

Усі рахунки витрат закривають на рахунок 791 «Результат основної діяльності», 792 «Результати фінансових операцій» та на рахунок 793 «Результати іншої звичайної діяльності» в кінці звітної періоду.

Таблиця 3.4 – Проводки відображення в обліку інших витрат за лютий 2021 р. у ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Дебет	Кредит
2	Відображено втрати від зменшення корисності об'єкта основних засобів	972	10
3	Відображено втрати від операційної курсової різниці	974	302,312
4	Відображено суму уцінки необоротних активів	975	10,12,14
5	Відображається залишкова вартість необоротних активів при їх списанні, ліквідації	976	10,11,12
6	Відображено інші витрати діяльності підприємства	977	10,11,63
7	Списано інші витрати діяльності підприємства на фінансові результати	793	97

Всі рахунки витрат діяльності суб'єкта малого бізнесу закривають на рахунок 791 «Результат основної діяльності», та на рахунок 793 «Результати іншої діяльності» в кінці звітної періоду, що визначає отримання

підприємством прибутку або збитку від своєї діяльності. Згідно Інструкції про застосування Плану рахунків у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» таке списання можна здійснювати або щомісяця, або ж по закінченні звітного року [2]. Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» передбачено складання проміжної звітності щоквартально нарастаючим підсумком з початку звітного року в складі Балансу та Звіту про фінансові результати [1].

Організація первинного, синтетичного та аналітичного обліку витрат діяльності в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» здійснюється чітко, якісно, своєчасно, згідно з планами та документами, а також у відповідності до чинного законодавства. Узагальнення інформації про витрати підприємства ТОВ «Вознесенський коньячний завод» відображається в Формі №2-м «Звіт про фінансові результати» згідно Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність», а саме (табл. 3.5):

Таблиця 3.5 – Відображення витрат діяльності у формі №2-м фінансової звітності в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» у 2022р.

Форма звітності	Код рядку	Назва рядку	Сума, тис. грн.
Форма №2-м «Звіт про фінансові результати»	2050	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	21212,1
	2180	Інші операційні витрати	3866,2
	2120	Інші витрати	1513,3
	2285	Разом витрати	26591,6

Для ефективного планування майбутньої діяльності підприємства, витрат та прибутковості бізнесу, на нашу думку необхідно застосовувати в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» управлінський облік та такий його інструмент, як бюджетування діяльності. Сутність, завдання, мета, основні види бюджетів та їх характеристика для проведення такого процесу бюджетування наведені в Додатку Ж, а для бюджетування витрат діяльності ТОВ

«Вознесенський коньячний завод» розроблені нами етапи такого процесу (див. табл. Ж.3 Додатку Ж).

3.2.2. Оцінка стану, динаміки та структури витрат діяльності та формування фінансових результатів підприємства

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» є суб'єктом малого бізнесу, тому складає спрощену фінансову звітність, тому проведемо аналіз витрат та формування фінансових результатів діяльності відповідно до Форми №2-м «Звіт про фінансові результати підприємства» [75] і на основі методичного підходу, який наведено в джерелах [67,68].

Для аналізу витрат діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» складається аналітична табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Аналіз динаміки та структури витрат діяльності підприємства*

Показники	Код рядка	Попередній рік.		Звітний рік		Відхилення	
		Сума тис.грн.	Структура%	Сума тис.грн.	Структура%	Сума тис.грн	Пунктів
1. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	18177,6	87,56	21212,1	79,76	3034, 5	-7,8
2. Інші операційні витрати	2180	2533,1	12,20	3866,2	14,53	1333,1	2,33
Всього витрат операційної діяльності		20710,7	99,76	25078,3	94,29	4367,6	-5,47
Інші види діяльності							
3. Інші витрати	2270	48,0	0,24	1513,3	5,71	1465,3	5,47
Разом по підприємству		20758,7	100,0	26591,6	100,0	5832,9	x

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства [75] та методичного підходу з джерел [67,68]

Розрахунки табл. 3.6 показують, що витрати діяльності підприємства в 2022 р. в порівнянні з 2021 р. зросли на 5832,9 тис. грн або 28,09%. Основна частина витрат формується від операційної діяльності, а саме – собівартості

реалізованої продукції, яка зросла на 3034,5 тис. грн або на 16,69%. Значні витрати підприємства має як абсолютно, так і відносно по таких витратах діяльності, як інші операційні витрати – збільшення на 1333,1 тис. грн або 52,62% і інші витрати – зросли на 1465,3 тис. грн або в 30,6 разів.

Структура витрат діяльності в звітному 2022 році у порівнянні з попереднім 2021 р. суттєво не зазнала змін: найбільшу питому вагу займають витрати від основної операційної діяльності, як в 2021 р., так й у 2022р. – 87,56% та 79,76% відповідно, але зменшується їх питома вага на 7,8%п., при збільшенні питомої ваги витрат від іншої операційної діяльності на 2,33%п. та від іншої діяльності на 5,47%п. В табл. 3.7 наведено вихідні дані і розрахунки витрат на 1 грн реалізованої продукції.

Таблиця 3.7 – Оцінка витрат на 1 грн реалізованої продукції*

Показник	Код рядка форма №2	За попередній рік	За звітний рік	Відхилення	
				абсолютне, (гр.3-гр.2)	відносне (гр.4:гр.2) хх100
А	1	2	3	4	5
1.Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	2000	20945,9	26724,2	5778,3	27,59
2.Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	2050	18177,6	21212,2	3034,5	16,69
3.Інші операційні витрати, тис.грн	2130	2533,1	3866,2	1333,1	52,62
4. Повна собівартість реалізованої продукції, тис.грн	х	20710,7	25078,3	4367,6	21,08
5.Витрати на 1 грн реалізованої продукції, коп., виходячи: - із собівартості реалізованої продукції	х	86,8	79,4	-7,4	-9,31
- із повної собівартості реалізованої продукції	х	87,8	93,8	6,0	6,83

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства [75] та методичного підходу з джерел [67,68]

Наведені в табл. 3.7 дані показують, що – у звітному 2022 році в порівнянні з попереднім 2022 роком збільшились – чистий дохід від реалізації продукції на 5778,30 тис. грн. або 27,59%, собівартість реалізованої продукції на 3034,5 тис. грн або 16,69%, відповідно, за рахунок перевищення темпів зростання чистого доходу над собівартістю реалізованої продукції спостерігається зменшення витрат на 1 грн реалізованої продукції на 7,4 коп., або 9,31%, що позитивно вплинуло на фінансовий результат від основної операційної діяльності. Збільшення повної собівартості продукції на 4367,6 тис. грн. або 21,08% призвело до збільшення витрат на 1 грн. продукції на 6,0 коп. або 6,83%, що негативно вплинуло на фінансовий результат від операційної діяльності та свідчить про негативний фінансовий результат від іншої операційної діяльності на прибуток від оподаткування у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. Необхідно проаналізувати, як динаміка витрат діяльності вплинула на фінансовий результат підприємства у 2022 р. в порівнянні з 2021 р.

Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства проводиться на підставі даних форми №2-м «Звіт про фінансові результати» за допомогою табл. 3.8.

За даними табл. 3.8 видно, що фінансовий результат до оподаткування зменшився на -54,6 тис. грн або -29,17%, що негативно характеризує діяльність підприємства. Це відбулось за рахунок зменшення фінансового результату від іншої операційної діяльності на 1333,1 тис. грн або 52,63 % та фінансового результату від іншої діяльності на 1465,3 тис. грн або в 30,5 раз.

Проте слід відзначити збільшення прибутку від реалізації продукції на 2743,8 тис. грн або 99,11%, Фінансовий результат до оподаткування впродовж двох років формувався за рахунок прибутку від реалізації продукції.

Аналіз витрат і формування фінансового результату від основної операційної діяльності (реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)) проводиться на підставі даних форми №2-м «Звіт про фінансові результати» за

Таблиця 3.8 – Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства*

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	2768,3	1478,79	5512,1	4156,93	2743,8	99,16
2. Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	2120-2180	-2533,1	-1353,15	-3866,2	-2915,68	-1333,1	52,62
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190 (2195)	235,2	125,64	1645,9	1241,25	1410,26	в 6,0 р.
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200+2220-2250-2255	-	-	-	-	-	-
5. Фінансовий результат іншої діяльності	2240 – 2270	-48	-25,64	-1513,3	-1141,25	-1465,25	в 30,5 р.
6. Фінансовий результат до оподаткування	2290 (2295)	187,2	100	132,6	100	-54,6	-29,17

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства [75] та методичного підходу з джерел [67,68]

допомогою табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – Аналіз витрат та формування фінансових результатів підприємства від основної операційної діяльності *

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	20945,9	26724,2	5778,3	27,59
2. Собівартість реалізованої продукції	2050	18177,6	21212,1	3034,5	16,73
3. Адміністративні витрати	2130	-	-	-	-
4. Витрати на збут	2150	-	-	-	-
5. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	2000-2050-2130-2150	2768,3	5512,1	2743,8	99,16

*Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства [75] та методичного підходу з джерел [67,68]

За даними табл. 3.9 видно що відбулось збільшення прибутку від основної операційної діяльності на 2743,8 тис. грн. або в 99,16% за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 5778,3 тис. грн. або 27,59%, собівартість реалізованої продукції на 3034,5 тис. грн. або 16,73%. Детальний аналіз формування фінансових результатів від іншої операційної діяльності показав, що у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» інші операційні витрати склали 2533,1 та 3866,2 тис. грн за попередній та звітний рік відповідно що негативно характеризує діяльність підприємства.

Детальний аналіз формування фінансових результатів від іншої діяльності був відсутній впродовж досліджуваного періоду. Аналіз формування чистого прибутку підприємства проводиться на підставі даних форми №2-м «Звіт про фінансові результати» за допомогою табл. 3.10.

Таблиця 3.10 – Аналіз формування чистого прибутку*

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	2290 (2295)	187,2	132,6	-54,6	-29,2
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис.грн.	2300	33,7	23,9	-9,8	-29,1
3. Чистий прибуток, тис.грн.	2290 (2295)±2300	153,5	108,7	-44,8	-29,2

*Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства [75] та методичного підходу з джерел [67,68]

За даними табл. 3.10 видно що підприємство мало чистий прибуток впродовж двох років величина якого зменшилась на 44,80 тис. грн. або 29,20 % це відбулось за рахунок зменшення збитку до оподаткування на 54,60 тис. грн. або 29,17% та збільшення витрат з податку на прибуток на 9,80 тис. грн. або 29,08%.

3.3. Внутрішній аудит витрат діяльності підприємства

Міжнародним стандартом аудиту 610 «Розгляд роботи внутрішнього аудиту» регламентується проведення як зовнішнього, так і внутрішнього аудиту [75], в якому йдеться про значне підвищення ефективності аудиторської перевірки при наявності на підприємстві системи внутрішнього аудиту, цілі, завдання і функції внутрішнього аудиту визначає керівництво і представники власника підприємства. Відповідно даного стандарту функція внутрішнього аудиту – діяльність з оцінювання, встановлена або надається як послугу організації [75]. Функції можуть включати в себе, крім іншого, вивчення, оцінювання функціонування і моніторинг адекватності та ефективності внутрішнього контролю [12].

А внутрішніми аудиторами являються ті індивіди, хто виконують функції внутрішнього аудиту. Внутрішні аудитори можуть входити в департамент внутрішнього аудиту або еквівалентну підрозділ [12]. Внутрішньому аудитору основну увагу слід приділяти перевірці тих показників фінансово-господарської діяльності підприємства, які здатні позитивно вплинути на підвищення ефективності виробництва. Для цього на підприємстві необхідно створювати систему контролю, яка буде спрямована на попередження відхилень від нормативно-правових актів чи зловживань. Це допоможе досліджувати господарські операції, які мають бути документально оформлені й своєчасно відображені в облікових регістрах та у фінансовій звітності. Успіх діяльності підприємства в значній мірі залежить від ефективного здійснення контролю за витратами.

Щоб організувати якісний внутрішній контроль – аудит витрат у ТОВ «Вознесенський коньячний завод», на нашу думку, необхідно здійснювати регулярний контроль правильності їх формування згідно етапів перевірки, які зображені на рис. 3.3 [33].

Рис. 3.3 – Рекомендовані етапи проведення внутрішнього аудиту витрат у ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

*Складено автором на основі [33]

Внутрішній аудит витрат на підприємстві є безперервним, системним, строго документальним та універсальним заходом. Саме безперервність дозволяє своєчасно виявляти систематичні недоліки в роботі персоналу та попередити їх появу в майбутньому.

Пропонується посада внутрішнього аудитора в ТОВ «Вознесенський коньячний завод, який повинен планувати свою роботу при проведенні внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства та проводити її документальне оформлення, яке містить всю інформацію про проведену роботу внутрішнім аудитором під час перевірки.

Робочу документацію аудитора можна представити у вигляді трьох блоків (рис. 3.4) [33]:

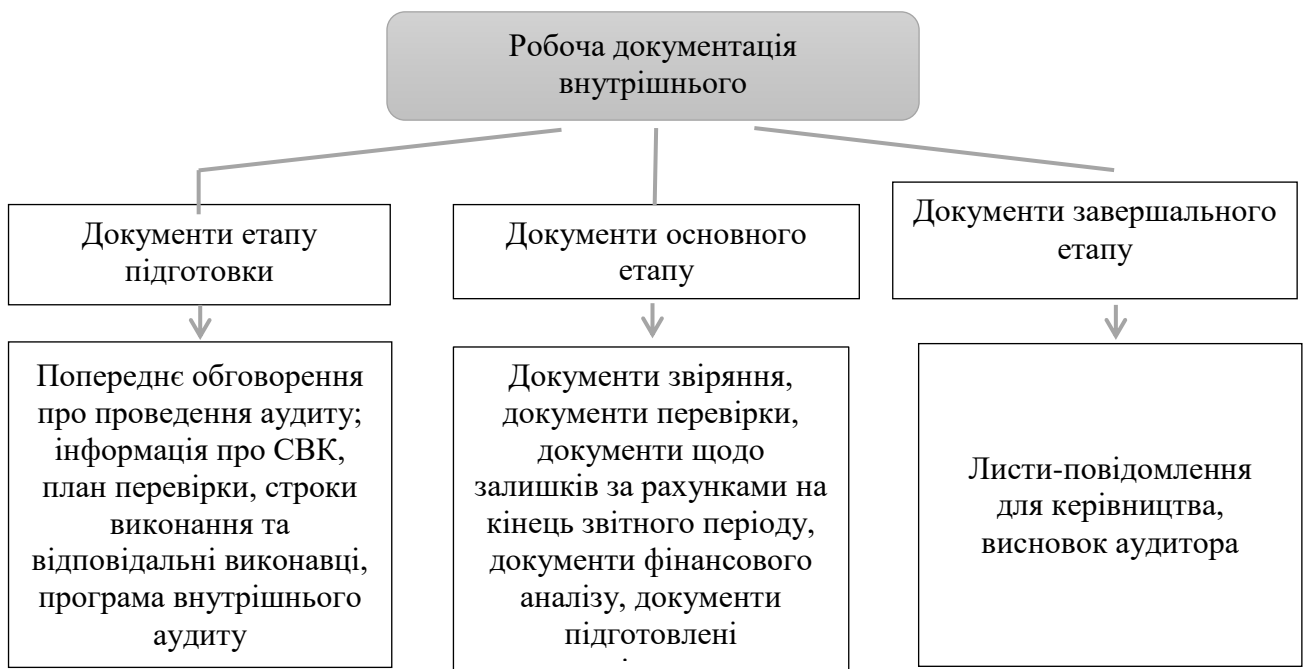

Рис. 3.4 – Робочі документи внутрішнього аудитора

у ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

*Складено автором на підставі [29]

– документи, які використовуються на етапі підготовки (під час розробки стратегії та планування аудиту);

– документи, які використовуються під час проведення аудиту (тобто основного етапу);

– документи для узагальнення результатів внутрішнього аудиту (тобто документи завершального етапу).

Надійним засобом контролю якості проведення аудиту на підприємстві, на думку фахівців, виступає саме документальне оформлення перевірки [33].

Згідно МСА 230 «Аудиторська документація» підвищити якість аудиту та посприяти ефективному огляду представлених аудиторських доказів та висновків допомога своєчасна підготовка достатньої аудиторської документації [9].

Стратегія проведення внутрішнього аудиту витрат в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» розробляється виходячи із норм Міжнародного стандарту аудиту (МСА) 300 «Планування» [10] та перед початком перевірки, внутрішній аудитор повинен ознайомитися з організаційними і технологічними особливостями виробництва, видами продукції, що випускається та ресурсами, які використовує підприємство. Під організаційними особливостями необхідно розуміти етапи проходження технологічного процесу від одержання сировини та матеріалів зі складу до здавання на склад готової продукції після проходження відділу технічного контролю [25].

Внутрішньому аудитору в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» необхідно вивчити документальне оформлення руху напівфабрикатів, сировини та матеріалів з одного цеху до іншого, також здійснення контролю за збереженням і використанням сировини. Від типу обладнання, яке використовується, наскільки обладнання завантажене роботою, на яку потужність працює можна визначити технологічні особливості виробництва. Важливо звертати увагу на те чи правильно застосовуються норми на списання матеріалів та сировини, чи ні. Також потрібно перевіряти відповідність наявного обладнання тому, яке відображається в бухгалтерському обліку. Перевірити час використання обладнання протягом доби в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» внутрішній аудитор може шляхом спостереження: встановити, скільки обладнання працювало фактично і зіставити одержані дані з даними обліку, можна зробивши перевірку витрачання електроенергії за лічильниками шляхом розрахунків [33].

При вивченні технологічних особливостей аудитор зіставляє технологію, яка використовується в ТОВ «Вознесенський коньячний завод», і технології, які використовуються в галузі, порівнюючи такі характеристики як потужність;

енергозатрати (необхідно орієнтуватися на енергозбереженні технології); норми витрачання сировини; процент відходів тощо. Далі, щоб прийняти рішення яким методом організувати аудиторську перевірку витрат на виробництво, понесених підприємством, внутрішній аудитор повинен провести тестування системи внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку і визначити, чи [33]:

- визначаються в наказі про облікову політику підприємства витрати, які списуються на виробництво, у відповідності з П(с)БО;

- не змінювалася протягом звітного періоду облікова політика щодо визначення витрат;

- дотримуються на підприємстві вимог, встановлених наказом про облікову політику.

Для цього аудитор проводить тестування, у процесі якого з'ясовує питання викладені у наступному документі – див. Додаток М. Після проведення оцінки системи внутрішнього аудиту в ТОВ «Вознесенський коньячний завод», внутрішній аудитор переходить до планування процесу, в результаті чого складається план аудиту (Додаток К).

Для здійснення аудиту витрат в ТОВ «Вознесенський коньячний завод», на думку фахівців, використовуються дані, які отримують після проведення перевірки виробничих запасів, інших складових витрат та зносу необоротних активів. Для того, щоб провести контроль витрат, які формують собівартість виготовленої продукції, наданих послуг, тобто контроль проведення виробничої діяльності, необхідно встановити [33]:

- чи обґрунтовані об'єкти та номенклатури статей витрат;
- чи правильно проведено документальне оформлення операцій з обліку витрат і виходу продукції;
- чи достовірно проведено облік калькуляції собівартості продукції та витрат виробництва;

– чи достовірно сформуванні, розподілені та відображені в обліку загально-виробничі витрати;

– чи в повному обсязі оприбуткована продукція та правильність її відображення в обліку.

Під час контролю витрат на виробництво і калькулювання собівартості в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» потрібно керуватися нормами МСА 540 «Аудит оціночних значень». Згідно даного стандарту внутрішньому аудиторю необхідно підтвердити обґрунтованість оцінного значення.

Для проведення контролю оціночних значень внутрішній аудитор в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» може застосовувати наступні процедури [33]:

1. Провести перевірку й тестування процесу, що використовує керівництво при виведенні оціночних значень, до них можна віднести:

– оцінку даних і розгляд допущень.

При проведенні даних процедур внутрішній аудитор повинен переконатися в повноті, точності та доречності зроблених оцінок;

– тестування обчислень, які були зроблені при оцінці;

– порівняння оцінних значень різних періодів.

– розгляд процедур затвердження оцінних значень керівництвом.

Внутрішній аудитор перевіряє, на якому рівні ухвалене рішення і як воно оформлене;

2. Провести незалежну оцінку, щоб порівняти з наявним значенням;

3. Провести оглядову перевірку наступної події, щоб підтвердити наявну оцінку.

Для перевірки й оцінки внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства внутрішній аудитор виконує тест, приклад якого наведений нижче.

Тестування, на думку фахівців [33], допомагає встановити, як здійснюється класифікація витрат на підприємстві, чи здійснюється

санкціонування таких витрат. Стосовно інших видів витрат, то плануючи перевірку, внутрішній аудитор повинен запланувати наступні процедури.

В кінці перевірки, тобто на завершальній стадії внутрішній аудитор в в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» складає та надає свій заключний звіт щодо результатів завдання, який містить певні висновки, а також відповідні рекомендації й повинен мати достатній обсяг надійної та корисної інформації та враховувати очікування керівництва підприємства та інших зацікавлених сторін.

Висновки до третього розділу

Проведене дослідження особливостей організації обліку в ТОВ «Вознесенський коньячний завод», аспектів фінансового обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності на ньому, й проведення їх фінансового аналізу дозволяють зробити наступні висновки:

1. Дослідження показало, що організація бухгалтерського обліку в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» ведеться згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 р. (зі змінами та доповненнями), Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та іншими нормативно-правовими актами, що регламентують ведення обліку витрат, доходів, капіталу та формування фінансових результатів діяльності. На підприємстві використовується автоматизована форма обліку, сформована ефективна облікова політика.

2. Бухгалтерський облік в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» включає такі види: оперативний, бухгалтерський і статистичний. Оперативний облік ведеться безпосередньо на складах та в цехах робітниками, чиї дії перевіряються менеджерами раз на два тижні. Статистичний, фінансовий та податковий облік здійснюється в бухгалтерії та відображається у відповідній звітності, що передбачена законодавством для малого бізнесу.

3. Дослідження фінансового обліку витрат діяльності підприємства показало, що організація первинного, синтетичного та аналітичного обліку витрат діяльності в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» здійснюється чітко, якісно, своєчасно, згідно з планами та документами, а також у відповідності до чинного законодавства. Узагальнення інформації про витрати ТОВ «Вознесенський коньячний завод» відображається в Формі №2-м «Звіт про фінансові результати» згідно Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність». Наведена кореспонденція рахунків та відображення у фінансовій звітності.

4. Для ефективного планування майбутньої діяльності підприємства, витрат та прибутковості бізнесу, на нашу думку необхідно застосовувати в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» управлінський облік та такий його інструмент, як бюджетування діяльності. Сутність, завдання, мета, основні види бюджетів та їх характеристика для проведення такого процесу бюджетування наведені в Додатку Ж, а для бюджетування витрат діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» розроблені нами етапи такого процесу (див. табл. Ж.3 Додатку Ж).

5. Фінансовий аналіз витрат діяльності та формування фінансових результатів в ТОВ «Вознесенський коньячний завод показав» показав за 2021-2022 роки, що:

– витрати діяльності підприємства в 2022 р. в порівнянні з 2021 р. зросли на 5832,9 тис. грн або 28,09%. Основна частина витрат формується від операційної діяльності, а саме – собівартості реалізованої продукції, яка зросла на 3034,5 тис. грн або на 16,69%. Значні витрати підприємства має як абсолютно, так і відносно по таких витратах діяльності, як інші операційні витрати – збільшення на 1333,1 тис. грн або 52,62% і інші витрати – зросли на 1465,3 тис. грн або в 30,6 разів;

– структура витрат діяльності в звітному 2022 році у порівнянні з попереднім 2021 р. суттєво не змінилась: найбільшу питому вагу займають витрати від основної операційної діяльності, як в 2021 р., так й у 2022р. – 87,56% та 79,76% відповідно, але зменшується їх питома вага на 7,8%п., при збільшенні питомої ваги витрат від іншої операційної діяльності на 2,33%п. та від іншої діяльності на 5,47%п.;

– у звітному 2022 році в порівнянні з попереднім 2022 роком збільшились – чистий дохід від реалізації продукції на 5778,30 тис. грн. або 27,59%, собівартість реалізованої продукції на 3034,5 тис. грн або 16,69%, відповідно, за рахунок перевищення темпів зростання чистого доходу над собівартістю реалізованої продукції спостерігається зменшення витрат на 1 грн реалізованої продукції на 7,4 коп., або 9,31%, що позитивно вплинуло на фінансовий результат від основної операційної діяльності;

– збільшення повної собівартості продукції на 4367,6 тис. грн. або 21,08% призвело до збільшення витрат на 1 грн. продукції на 6,0 коп. або 6,83%, що негативно вплинуло на фінансовий результат від операційної діяльності та свідчить про негативний фінансовий результат від іншої операційної діяльності на прибуток від оподаткування у 2022 р. в порівнянні з 2021 р.;

– фінансовий результат до оподаткування зменшився на -54,6 тис. грн або -29,17%, що негативно характеризує діяльність підприємства. Це відбулось за рахунок зменшення фінансового результату від іншої операційної діяльності на 1333,1 тис. грн або 52,63 % та фінансового результату від іншої діяльності на 1465,3 тис. грн або в 30,5 раз. Проте слід відзначити збільшення прибутку від реалізації продукції на 2743,8 тис. грн або 99,11%, Фінансовий результат до оподаткування впродовж двох років формувався за рахунок прибутку від реалізації продукції.

6. В ТОВ «Вознесеньський коньячний завод», на нашу думку, необхідно організація внутрішнього аудиту витрат діяльності для їх якісного внутрішнього

контролю. Для його організації в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» нами розроблено та сформовано: етапи та процедури проведення внутрішнього аудиту на підприємстві, робочу документацію аудитора (див. Додаток М). На підставі наведеного в п. 3.3 кваліфікаційної роботи, з метою покращення ефективності діяльності підприємства, організації обліку і контролю, пропонується посада внутрішнього аудитора в ТОВ «Вознесенський коньячний завод, який повинен планувати свою роботу при проведенні внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства та проводити її документальне оформлення, яке містить всю інформацію про проведену роботу внутрішнім аудитором під час перевірки.

7. Основні теоретичні та практичні результати дослідження, які відображені у 3 розділі кваліфікаційній роботі, доповідались та були апробовані на науковому колоквіумі «Теоретичні та практичні аспекти проведення зовнішнього та внутрішнього аудиту діяльності суб'єктів національної економіки, інструменти аналізу їх діяльності та забезпечення розвитку» в рамках дослідження наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри обліку та аудиту ОНТУ 28 листопада 2024 р. в ОНТУ.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Результатом виконання кваліфікаційної роботи магістра є дослідження теоретичних аспектів відповідно до законодавчих і нормативних актів, наукових і практичних публікацій та практичних особливостей проведення фінансового обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод», а розробка шляхів їх вдосконалення в процесі управління підприємством.

Отримані результати дозволяють зробити висновки:

1. Дослідивши сутність витрат діяльності підприємства, теоретичні аспекти підходів до їх класифікації, законодавчу базу фінансового обліку та аудиту, особливості фінансового обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності на підприємстві, можна відмітити:

1.1. Дослідження показало, що складовою будь-якої діяльності підприємства виступають витрати, саме вони в майбутньому перетворяться на прибуток. Головною ціллю в діяльності будь-якого підприємства є отримання саме прибутку, який допоможе забезпечити його розвиток, конкурентоспроможність і відповідну фінансову стійкість та незалежність. Відповідно до цього на підприємствах шукають шляхи до скорочення витрат і резерви економії. Для того, щоб цього досягти необхідно розуміти як саме формуються витрати та як їх правильно обліковувати.

1.2. Доведено, що поняття «витрати» являється дискусійним терміном у обліку і аудиті, так як його можна інтерпретувати по різному, що підтверджує наше дослідження в п. 1.1 кваліфікаційної роботи. Дослідженням питань бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту витрат займалися багато науковців, які по різному розкривали сутність даної економічної категорії, але на нашу думку, більшість авторів беруть за основу визначення, яке наведено у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

1.3. Дослідження підтверджує, що НП(С)БО 16 «Витрати» є основним стандартом, що регламентує визнання, оцінку, класифікацію та бухгалтерський облік витрат діяльності та відображення їх у фінансовій звітності. В п. 1.2 кваліфікаційної роботи досліджено особливості фінансового обліку витрат діяльності підприємства відповідно до П(С)БО. Наведена характеристика рахунків і субрахунків з обліку витрат діяльності підприємства, особливості їх синтетичного обліку.

1.4. Доведено, що без належного нормативно-правового забезпечення не зможе повноцінно існувати система обліку та внутрішнього аудиту витрат діяльності на підприємствах. Саме це являється важливою умовою організації ефективної системи управління його діяльністю. Підприємство отримує значні пені, штрафи та, в кінцевому результаті, може прийти до банкрутства, якщо не буде слідувати належним чином за нормативно-правовими актами, які забезпечують повноцінне функціонування та розвиток бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності, контролю за використанням ресурсів, ефективної системи внутрішнього аудиту на ньому, що не можливо без управління витратами діяльності. В п.1.3 кваліфікаційної роботи досліджено аспекти методики внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства, сформовано порушення, які може виявити аудитор під час перевірки.

2. В другому розділі кваліфікаційної роботи був проведений фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2021-2022 рр., який дозволив сформулювати наступні висновки:

2.1. Дослідження зміни основних техніко-економічних показників за 2021-2022 роки показало:

– у звітному році в порівнянні з попереднім збільшились – чистий дохід від реалізації продукції на 5778,30 тис. грн. або 27,59%, збільшення повної собівартості продукції на 4367,6 тис. грн. або 21,08% призвело до збільшення витрат на 1 грн. продукції на 6,0 коп. або на 6,86%, але це не вплинуло

негативно на отримання позитивного фінансового результату (прибутку) від основної операційної діяльності, який збільшився на 2743,8 тис. грн. або 99% р.;

– на зміну фінансового результату до оподаткування – зменшення прибутку на 54,6 тис. грн або 29,17% негативний вплив здійснило збільшення збитку від іншої операційної діяльності у розмірі 1333,1 тис. грн., або 52,63% та іншої діяльності на 1465,3 тис. грн. або в 30 разів; чистий прибуток підприємства зменшився на 44,8 тис. грн або 29,08% та склав у 2022 р. 108,7 тис. грн, що є негативною тенденцією та результатом діяльності підприємства в 2022 р. в порівнянні з 2021 р.;

– спостерігається покращення ефективності використання окремих видів ресурсів підприємства у 2022р. в порівнянні з 2021 р.: трудових ресурсів підприємства – збільшення продуктивності праці одного штатного працівника облікового складу на 241717,33 грн. або 32,31%; матеріальних ресурсів – збільшення матеріаловіддачі на 0,04 грн. або 4,06%, до 1,13 грн. та зменшення матеріаломісткість продукції на 3,90%; основних засобів – збільшення фондівіддачі по продукції на 26,54% та прибутку на 97,49%, але що при зменшенні фондорентабельності на 29,76%п., на що негативно вплинуло зменшення чистого прибутку підприємства;

– спостерігалось зниження середньої облікової кількості працівників на 1 особу або 3,57% при збільшенні середньої річної заробітної плати одного працівника на 17062,70 грн. або 30,20%, але на підприємстві ефективно використовують трудові ресурси, про що свідчить перевищення темпів зростання продуктивності праці над середньою заробітною платою 1 працівника;

– дослідження стану та зміни дебіторської та кредиторської заборгованості свідчить про те, що вона зменшилася на 31,94% та 21,05% відповідно, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства;

– дослідження зміни показників прибутковості основної операційної діяльності підприємства показало, що рентабельність продукції зросла на 10,76%п., що є позитивним результатом основної операційної діяльності підприємства, але рентабельність виробництва зменшилась на 0,18%п., що свідчити про меншу результативність виробництва продукції та залучення більшої вартості виробничих ресурсів.

Таким чином, оцінка основних техніко-економічних показників свідчить тенденцію до нестабільних змін в діяльності підприємства.

2.2. Проведений аналіз фінансового стану та ліквідності підприємства за 2021-2022 рр. показав, що:

– підприємство не мало власних оборотних коштів та короткострокових кредитів для покриття запасів навіть з урахуванням джерел що послаблюють напругу тому фінансова ситуація є нестійкою, але дуже близькою до кризової, на кінець попереднього року ситуація не покращилась – джерел що послаблюють фінансову напругу не вистачає для покриття нестачі коштів на формування запасів, та на кінець звітного року фінансова ситуація знов є кризовою, але є величина власних оборотних активів. Можна зробити висновок про погіршення фінансового стану на кінець звітного року.

– за результатом аналізу фінансової стійкості підприємства можна зробити висновок про невідповідність всіх часткових показників нормативної значенням на початок попереднього року та кризовий фінансовий стан підприємства впродовж досліджуваного періоду.

– баланс підприємства не є абсолютно ліквідним, про що свідчить зміна показників ліквідності балансу, які всі знаходяться не в межах нормативного значення та підприємство не зможе перетворити свої активи в грошові кошти для покриття термінових зобов'язань, що в 2022 р. в порівнянні з 2021 р. негативно впливає на його фінансовий стан та платоспроможність.

2.3. Аналіз ймовірності банкрутства підприємства показав, що за даними розрахунків, оцінка ймовірності банкрутства свідчить про низький рівень ймовірності банкрутства підприємства, але в звітному році значення показника збільшується, що свідчить про збільшення ймовірності банкрутства підприємства та негативно характеризує його діяльність.

3. Результати дослідження в третьому розділі кваліфікаційної роботи щодо організації обліку в ТОВ «Вознесенський коньячний завод», дослідження фінансового обліку та проведення фінансового аналізу витрат діяльності підприємства та їх внутрішнього аудиту показали:

3.1. Організація бухгалтерського обліку в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» ведеться згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 р. (зі змінами та доповненнями), Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та іншими нормативно-правовими актами, що регламентують ведення обліку витрат, доходів, капіталу та формування фінансових результатів діяльності. На підприємстві використовується автоматизована форма обліку, сформована ефективна облікова політика.

3.2. Дослідження фінансового обліку витрат діяльності підприємства показало, що організація первинного, синтетичного та аналітичного обліку витрат діяльності в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» здійснюється чітко, якісно, своєчасно, згідно з планами та документами, а також у відповідності до чинного законодавства. Узагальнення інформації про витрати ТОВ «Вознесенський коньячний завод» відображається в Формі №2-м «Звіт про фінансові результати» згідно Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність». Наведена кореспонденція рахунків та відображення у фінансовій звітності.

3.3. В ТОВ «Вознесенський коньячний завод» проведено фінансовий аналіз витрат діяльності за 2021- 2022 роки, який рекомендовано проводити після складання його фінансової звітності та який показав, що:

– витрати діяльності підприємства в 2022 р. в порівнянні з 2021 р. зросли на 5832,9 тис. грн або 28,09%. Основна частина витрат формується від операційної діяльності, а саме – собівартості реалізованої продукції, яка зросла на 3034,5 тис. грн або на 16,69%. Значні витрати підприємства має як абсолютно, так і відносно по таких витратах діяльності, як інші операційні витрати – збільшення на 1333,1 тис. грн або 52,62% і інші витрати – зросли на 1465,3 тис. грн або в 30,6 разів;

– структура витрат діяльності в звітному 2022 році у порівнянні з попереднім 2021 р. суттєво не змінилась: найбільшу питому вагу займають витрати від основної операційної діяльності, як в 2021 р., так й у 2022р. – 87,56% та 79,76% відповідно, але зменшується їх питома вага на 7,8%п., при збільшенні питомої ваги витрат від іншої операційної діяльності на 2,33%п. та від іншої діяльності на 5,47%п.;

– у звітному 2022 році в порівнянні з попереднім 2022 роком збільшились – чистий дохід від реалізації продукції на 5778,30 тис. грн. або 27,59%, собівартість реалізованої продукції на 3034,5 тис. грн або 16,69%, відповідно, за рахунок перевищення темпів зростання чистого доходу над собівартістю реалізованої продукції спостерігається зменшення витрат на 1 грн реалізованої продукції на 7,4 коп., або 9,31%, що позитивно вплинуло на фінансовий результат від основної операційної діяльності;

– збільшення повної собівартості продукції на 4367,6 тис. грн. або 21,08% призвело до збільшення витрат на 1 грн. продукції на 6,0 коп. або 6,83%, що негативно вплинуло на фінансовий результат від операційної діяльності та свідчить про негативний фінансовий результат від іншої операційної діяльності на прибуток від оподаткування у 2022 р. в порівнянні з 2021 р.

Проведений аналіз витрат діяльності підприємства за методичним підходом, який наведено в 3 розділі роботи пропонується для ефективного управління результативністю діяльності підприємства та управління прибутковістю його бізнесу.

3.4. Для ефективного планування майбутньої діяльності підприємства, витрат та прибутковості бізнесу, на нашу думку необхідно застосовувати в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» управлінський облік та такий його інструмент, як бюджетування діяльності. Сутність, завдання, мета, основні види бюджетів та їх характеристика для проведення такого процесу бюджетування наведені в Додатку Ж, а для бюджетування витрат діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» розроблені нами етапи такого процесу (див. табл. Ж.3 Додатку Ж).

3.5. В ТОВ «Вознесенський коньячний завод», на нашу думку, необхідно організація внутрішнього аудиту витрат діяльності для їх якісного внутрішнього контролю. Для його організації в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» нами розроблено та сформовано: етапи та процедури проведення внутрішнього аудиту на підприємстві, робочу документацію аудитора (див. Додаток М). На підставі наведеного в п. 3.3 кваліфікаційної роботи, з метою покращення ефективності діяльності підприємства, організації обліку і контролю, пропонується посада внутрішнього аудитора в ТОВ «Вознесенський коньячний завод, який повинен планувати свою роботу при проведенні внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємства та проводити її документальне оформлення, яке містить всю інформацію про проведену роботу внутрішнім аудитором під час перевірки.

4. Основні теоретичні та практичні результати дослідження, які відображені у кваліфікаційній роботі, доповідались та були апробовані на:

– V Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 30-31 травня 2023 р. в ОНТУ;

– XII Міжнародній науково-практичній конференції «Економічні та соціальні аспекти розвитку України» в ОНТУ (секція кафедри «обліку та аудиту») в 17-18 жовтня 2024 р. в м. Одеса;

– на науковому колоквіумі «Теоретичні та практичні аспекти проведення зовнішнього та внутрішнього аудиту діяльності суб'єктів національної економіки, інструменти аналізу їх діяльності та забезпечення розвитку» в рамках дослідження наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри обліку та аудиту ОНТУ 28 листопада 2024 р. в ОНТУ; та опубліковані в матеріалах двох тез конференцій (в тому числі у 1 тезах у співавторстві) [64, 65].

Таким чином, науковою новизною одержаних результатів в кваліфікаційної роботи магістра є розробка напрямів вдосконалення фінансового обліку та аналізу витрат діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод», розробки та застосування на ньому інструментів управлінського обліку витрат діяльності і отриманих результатів дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.99 р. № 996-ХІІ, затвердженого Міністерством фінансів України (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 01.12.2024).

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 01.12.2024).

3. Податковий Кодекс України: прийнятий Верховною Радою України 2 грудня 2010 року № 2755–VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2011. №13-14, №15-16, №17. (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 02.12.2024).

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 73, (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 02.12.2024).

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. №318 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>. (дата звернення 02.12.2024).

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2000р. №353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01> (дата звернення 02.12.2024).

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2000р. №91 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00> (дата звернення 02.12.2024).

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.04.2006р. №415 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06> (дата звернення 02.12.2024).

9. МСА НВЕ 230 «Документація з аудиту». Рішення КМПА від 15.06.2006р. URL: https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/10_MCA-230.pdf (дата звернення 01.12.2024).

10. МСА НВЕ 300 «Планування аудиту». Рішення КМПА від 15.06.2006р. URL: https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/10_MCA-90300.315.pdf (дата 01.12.2024).

11. МСА НВЕ 540 «Аудит оціночних значень». Рішення КМПА 15.12.2019р. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/Міжнародний/20стандарт/аудиту/20540.pdf> (дата звернення 01.12.2024).

12. МСА НВЕ 610 «Розгляд роботи внутрішнього аудиту». Рішення КМПА від 15.06.2006р. URL: https://stud.com.ua/67150/audit_ta_buhoblik/mizhnarodniy_standart_auditu_vikoristannya_roboti_vnutrishnih_auditoriv (дата звернення 02.12.2024).

13. Адаменко Т.М. Затрати та витрати підприємства як об'єкт управління. URL: <http://www.nbu.gov.ua/portal/ /Emp/2009.htm> (дата звернення 01.12.2024).

14. Войнаренко М. П., Пономарьова Н. А., Замазій О. В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: навч. посіб. / М. П. Войнаренко, Н. А. Пономарьова, О. В. Замазій. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

15. Аудит: методика і організація: навч. посібник / Н. І. Гордієнко, О. В. Харламова, Ю. І. Мізік, О. О. Конопліна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.

М. Бекетова. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 319 с.

16. Безверхий, К.В. Ще раз про тлумачення сутності понять «затрати» і «витрати», «витрати виробництва» та «виробнича собівартість // Вісник ЖДТУ. № 2 (52). С. 222-228, 2010. URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/68118> (дата звернення 01.12.2024).

17. Бойко Ж.С. Деякі аспекти організації бухгалтерського обліку на виробничих підприємствах // Науковий вісник КНТЕУ. Вип. І: Економічні науки. Чернівці. 2002. 238 с.

18. Бондаренко, Т.Ю. Витрати на виробництво продукції як елемент формування та розвитку виробничо-господарського механізму // «Економічні науки». Серія «Облік і фінанси». Випуск 8(29). Ч.2–2011. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_2/9.pdf (дата звернення 02.12.2024).

19. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутиця. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП "Рута", 2020. 912 с.

20. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. Житомир: ЖІТІ, 2016. 608 с.

21. Давидюк Т.В. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції у вітчизняних нормативних актах: напрями удосконалення / Т.В. Давидюк // Економіка: реалії часу. 2016. № 1 (23). С. 6-13. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2016/No1/6.pdf> дата звернення 02.12.2024).

22. Величко О. Г., Голов С. Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні. Д.: ТОВ «Баланс-Клуб», 2015. 768 с.

23. Волкова І.А. Фінансовий облік – 2 : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.]. К. : Центр навчальної учбової літератури, 2009. 224 с.

24. Верхоглядова Н.І., Шило С.Б. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: [Навчально- практичний посібник]. К.: Центр учбової літератури, 2013. 536 с.
25. Виноградова М.О., Жидєєва Л.І. Аудит: навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 654 с.
26. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансовогосподарської діяльності підприємства: Навчальний посібник. Київ, 2014. 304 с.
27. Гарасим П. М., Журавель Г. П., Хомин П. Я. Курс фінансового обліку. Навч. посібник. К.: Знання, 2015. 566 с.
28. Грінченко, А. В. Концептуальні основи управління витратами підприємства [Електронний ресурс]. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/tpe/2020_24/Zb24_50.pdf (дата звернення 01.12.2024).
29. Дорош Н.І. Документальне оформлення аудиторської перевірки// Вісник податкової служби України. 2000. № 15. С. 50–55.
30. Дерій В.А. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат і доходів підприємства // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2010. Вип. 2. С. 77-83.
31. Економічний аналіз: Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов; За ред. акад. НАНУ, проф. Чумаченка М. Г. К.: КНЕУ, 2018. 540с.
32. Коблянська О. І. Фінансовий облік: навчальний посібник / О.Коблянська, Н.Костенко // Податки та бухгалтерський облік. 2015. №88. С.14-18.
33. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: Навч. посіб. 3–е вид. К.: Каравела; 2006. 560 с.

34. Лозинський Д.Л. «Витрати» та «затрати» узгодження понять в бухгалтерському обліку [Електронний ресурс]. URL: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_4/21.pdf (звернення 02.12.2024).

35. Лагун М. І. Теоретична характеристика основних методичних аспектів проведення аналізу фінансового стану [Текст] // Формування ринкових відносин в Україні. 2017. № 3. С. 33-37.

36. Ловінська Л.Г., Олійник Я.В., Галат Л.О. Бухгалтерський облік для економістів і правознавців у схемах і таблицях. Навч. пос. К.: КНЕУ, 2015. 329с.

37. Проскуріна, Н., Гнідкова, А. Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства // Економіка та суспільство. (43). 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-74> (дата звернення 01.12.2024).

38. Моссаковський В. Система контролю витрат виробництва за сучасних умов // Бухгалтерський облік і аудит. 2002. № 9. С. 225-260.

39. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти). Переклад: ВГО «Інститут внутрішніх аудиторів України» [Електронний ресурс]. URL: <https://www.iaa.org.ua> (дата звернення 01.12.2024).

40. Найдьонов О., Мережко І. Контроль і регулювання витрат на підприємстві [Текст] // Держава та регіони. 2016. № 1. С. 238-241.

41. Нападовська Л.В. Управлінський облік : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.]. К. : Книга, 2004. 544 с.

42. Організація бухгалтерського обліку : навчальний посібник / за заг. ред. канд. екон. наук, проф. В.С. Леня. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2021. 664 с.

43. Облік і аудит : навчально-методичний посібник для вузів / Л.Г. Смоляр, Р.Ю. Овчарик, Г.Б. Тітаренко, Т.А. Перейминовк, інш. Київ: Ліра-К, 2016. 615 с.

44. Прохар Н.В., Ночовна Ю.О. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики : монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. 257 с.
45. Пушкар М.С. Фінансовий облік: Підручник. Тернопіль: Карт-бланш. 2012.С. 628.
46. Пушкар М.С., Щирба М.Т. Теорія і практика формування облікової політики: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2013. URL: http://library.wunu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv.pdf (дата звернення 02.12.2024).
47. Пшенична А.Ж. Аудит. Навч. посіб.: друге вид. перероб. та доп. К: Центр учбової літератури, 2011. 315 с.
48. Скрипник, М.І. Визначення сутності понять «витрати» та «затрати» // Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2(17). С. 308 – 312.
49. Склад та класифікація витрат підприємства [Електронний ресурс]. URL:https://pidru4niki.com/1860072253285/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/sklad_klasifikatsiya_vitrat_virobnitstva (дата звернення 01.12.2024).
50. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: навчальний посібник для вузів. Київ: Знання, 2013. 631 с.
51. Філіп (Попович) Л.В. Економічний зміст і класифікація витрат // Вісник економіки транспорту і промисловості. № 36. 2011. С. 206 – 211.
52. Фінансовий облік: навч. посібник / [В.К. Орлова, М.С. Орлів, С.В. Хома та ін.]. К.: Центр учбової літератури, 2013. 510 с.
53. Фінансовий облік: практикум: навч. посібник / за ред. П.Й. Атамаса. К.: Центр учб. л-ри, 2016. 444 с.
54. Цал-Цалко, Ю.С. Витрати підприємства: навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2002. 656 с.
55. Шевченко, Л. Побудова інтегрованої системи класифікацій витрат підприємства // Держава та регіони. 2006. № 6. С. 314-318.

56. Шумило, О. Ю. Шляхи вдосконалення аналізу та оцінки операційних, фінансових та інших витрат на підприємстві // Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 3. С. 25-29.

57. Матюха М.М., Ткачова А.І. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку витрат діяльності / [Електронний ресурс]. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4547> (дата звернення 01.12.2024).

58. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту витрат операційної діяльності на підприємстві [Електронний ресурс]. URL: https://vuzlit.com/236955/shlyahi_vdoskonalennya_obliku_auditu_vitrat_operatsiynoyi_diyalnosti_pidpriyemstvi. (дата звернення 02.12.2024).

59. Яремко І.Й. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посібник. Львів: «Новий світ 2000», 2011. 240 с.

60. Теорія бухгалтерського обліку: монографія [Текст] / Л.В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер, Р.Матезіч та ін.; за заг. ред. Л.В. Нападовської. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 735 с.

61. Гапоненко О.Є. Практичний аспект взаємозв'язку управлінського та податкового обліку // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Технічний прогрес та ефективність виробництва. 2015. № 25. С. 65–75 [Електронний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpitp_2015_25_14 (дата звернення 02.12.2024).

62. Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. Економічний аналіз (практикум): навчальний посібник [3-ге видання, виправлене і доповнене]. Львів: «Магнолія 2006». 2015. 326 с.

63. Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ. 2016. 302 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/19240/1/Fin%20analiz%20Verstka.pdf> (дата звернення 02.12.2024).

64. Купріна Н.М., Рульова К.О., Досоуділ І.А. Дослідження сутності економічних категорій «витрати» та «затрати» в бухгалтерському обліку в

системі управління підприємством // Економічні та соціальні аспекти розвитку України. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2024 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2024. С. 232-236. URL: https://ontu.edu.ua/download/konfi/2024/Collection_of_abstracts_ekonom_2024.pdf (дата звернення 02.12.2024).

65. Рульова К.О. Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні: стан та перспективи розвитку // Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді. Матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції 30-31 травня 2023 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. С. 312-314.

67. Ступницька Т.М. Конспект лекцій з курсу «Фінансовий аналіз з КР» Ч.1: для спец. 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» освіт.-проф. програми «Облік і аудит» ден. та заоч. форми навчання ступінь вищ. освіти «Магістр» / Т. М. Ступницька; Каф. обліку та аудиту. Одеса: ОНТУ, 2024. 57 с.

68. Ступницька Т.М. Конспект лекцій з курсу «Фінансовий аналіз з КР» Ч.2: для спец. 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» освіт.-проф. програми «Облік і аудит» ден. та заоч. форми навчання ступінь вищ. освіти «Магістр» / Т. М. Ступницька; Каф. обліку та аудиту. Одеса: ОНТУ, 2024. 77 с.

69. Чумак, Г. Бюджетування як складова системи управління витратами. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки 2023, 316 (2), 33-38. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-316-2-5>. (дата звернення 02.12.2024).

70. Борисюк І. О., Семеняка Я. В. Формування системи управління витратами підприємства. Modern Economics електронне наукове фахове видання з економічних наук. 2017. №6 (2017). С. 15-23. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp->

<content/uploads/2019/07/Borisyuk-I.-O.-Semenyaka-YA.-V..pdf> (дата звернення 01.12.2024)

71. Мошковська, О., Кульгейко, М. (2024). Фінансове прогнозування витрат в бюджетуванні на підприємстві. Економіка та суспільство, (67). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-160> (дата звернення 01.12.2024).

72. Мних Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз: Підручник. Київ: КНТЕУ, 2014. 536 с.

73. Захарченко В.І., Лук'янчук О.М. Становлення та розвиток систематизованого аналізу фінансової звітності: Стаття. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2023. №4 (68). С.38-49. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No4/38.pdf> (дата звернення 01.12.2024).

74. Купріна Н.М. Забезпечення конкурентоспроможності харчової промисловості України: теорія і практика: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», Одеса. 2019. 304 с.

75. Фінансова та статистична звітність ТОВ «Вознесенський коньячний завод». URL: <https://opendatabot.ua/c/40404385> (дата звернення 02.12.2024).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Класифікація витрат діяльності підприємства відповідно до П(С)БО 16*

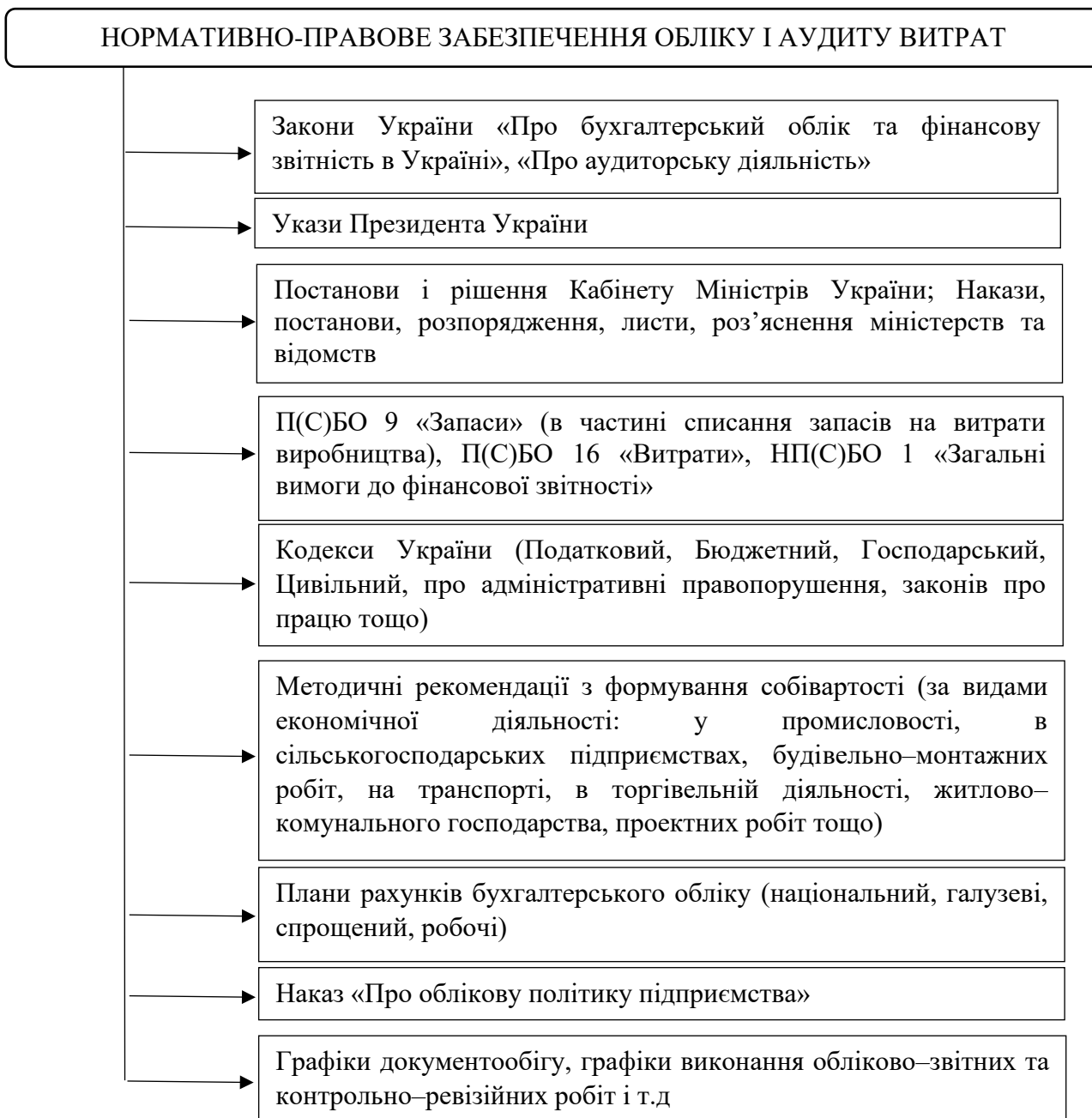
Група витрат		Характеристика
ВІРОБНИЧІ ВИТРАТИ	Собівартість реалізованих товарів (продукції, послуг)	<p>До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються:</p> <ul style="list-style-type: none"> – прямі матеріальні витрати (вартість сировини та основних матеріалів); – прямі витрати на оплату праці (заробітна плата та інші виплати працівникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг), які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат; – Інші прямі витрати (витрати, які можуть бути віднесені до конкретного об'єкта витрат: відрахування на соціальні заходи, плата за оренду, амортизація, втрати від браку та інше); – Змінні та постійні загальновиробничі витрати (витрати на управління виробництвом, амортизація ОЗ, нематеріальних активів загального призначення, витрати на утримання, експлуатацію і ремонт, страхування, витрати на опалення, освітлення, водопостачання, витрати на вдосконалення технологій, витрати на охорону праці та інше).
	1.Адміністративні витрати	<p>Включають в себе:</p> <ul style="list-style-type: none"> – загальні корпоративні витрати; – витрати на службові відрядження; – винагороди за професійні послуги; – витрати на утримання ОЗ, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання; – витрати на зв'язок; – витрати на врегулювання спорів у судових органах; – амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання; – податки, збори та інші обов'язкові платежі; – плата за розрахункове касове обслуговування; – інші витрати загальногосподарського призначення
НЕВІРОБНИЧІ ВИТРАТИ	2.Витрати на збут	<p>Включають в себе:</p> <ul style="list-style-type: none"> – витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції на складах; – витрати на ремонт тари; – оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам, які забезпечують збут; – витрати на рекламу та аналіз ринку (конкурентів); – витрати на перепродажну підготовку товарів; – витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом; – витрати на утримання ОЗ, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції; – витрати на транспортування; – витрати на гарантійний ремонт; – інші витрати, пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг

Група витрат		Характеристика
НЕВИРОБНИЧІ ВИТРАТИ	3.Інші операційні витрати	Включають в себе: <ul style="list-style-type: none"> – витрати на дослідження та розробки; собівартість реалізованої іноземної валюти; собівартість реалізованих виробничих запасів; – сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів; втрати від операційної курсової різниці; втрати від знецінення запасів; нестачі й втрати від псування цінностей; визнані штрафи, пеня, неустойка; – витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення; інші витрати операційної діяльності
	4.Витрати фінансової діяльності	Включають в себе: <ul style="list-style-type: none"> – відсотки за кредит; – Інші фінансові витрати
	5.Витрати інвестиційної діяльності	Включають в себе: <ul style="list-style-type: none"> – втрати від участі в капіталі
	Інші витрати звичайної діяльності	Включають в себе: <ul style="list-style-type: none"> – собівартість реалізованих фінансових інвестицій; собівартість реалізованих необоротних активів; собівартість реалізованих майнових комплексів; втрати від неопераційних курсових різниць; сума уцінки необоротних активів і фінансових інвестицій; витрати на ліквідацію необоротних активів; залишкова вартість ліквідованих необоротних активів; інші витрати звичайної діяльності

*Складено автором на підставі джерел [5,20,23]

ДОДАТОК Б

Нормативно-правове забезпечення обліку та аудиту витрат*

*Розроблено автором на підставі джерела [30]

ДОДАТОК В

Характеристика діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» розташоване за адресою: м. Вознесенськ Миколаївської області, на перетині головних торгових магістралей на Півдні України [75].

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» підприємство, оснащене автоматизованим обладнанням з комп'ютеризованим управлінням, яке дозволяє робити спрощену фінансову звітність – «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: за формами №1-м «Баланс» та №2-м «Звіт про фінансові результати». На підприємстві є декілька видів виробництв, забезпечених необхідним технологічним обладнанням і механізмами, з наступними можливостями і видами робіт [75]:

- первинне виноробство (переробка винограду, виробництво виноматеріалів для вин коньячних виноматеріалів);
- первинне плодове виноробство (переробка плодів і ягід, виробництво плодових виноматеріалів);
- коньячне виробництво повного циклу (дистиляція коньячних виноматеріалів, витримка коньячних спиртів, купажування);
- дистиляція плодових матеріалів, витримка плодових спиртів;
- вторинне виноробство (розлива тихих вин, розлив коньяків, розлив плодових брендів і алкогольних напоїв);
- виробництво не освітленого концентрованого яблучного або виноградного соку.

Для виробництва міцних напоїв на основі дистиляції на підприємстві працюють 3 три установки [75]:

- блок з потужністю 1000 л. абсолютного алкоголю на добу;
- блок з потужністю 250 літрів абсолютного алкоголю на добу;

– блок з потужністю 12000 літрів абсолютного алкоголю на добу.

Загальна потужність виробництва складає 2,02 млн л абсолютного алкоголю в сезон (жовтень – березень).

При продовженні дистиляційного періоду, обсяг збільшується пропорційно. Для витримки продукції є відділення виробництва вина в дубових бочках, яке розраховане на 333 тис. л. ємності для 3,36 млн. л. Для переробки фруктів працює лінія обладнання переробки яблук (Flottweg ТМ) – 8,6 тис. т в сезон (Вакуум – випаровувач з аромом уловлювачем на 3 тис л на годину, а парк зберігання становить – 1,99 млн л). Виробництво брендів у пляшках включає [75]:

– 3 лінії розливу брендів в пляшки 0,25-0,5 л. продуктивністю 3 тис. пляшок на годину;

– 1 лінія розливу вина в пляшки 0,5-0,7-0,75 л. продуктивністю 3 тис. пляшок на годину;

– сувенірна лінія – 300 пляшок в годину.

Річна потужність розливу підприємства одну зміну становить 6,3 млн. л коньяку і 2,9 млн. л вина (без урахування сувенірного цеху). Підприємство займається і переробкою винограду: стаціонарне закрите будівля включає три лінії з дробильними установками, пневматичними пресами, фільтр-пресами потужністю 8000 тон винограду в сезон [75].

ДОДАТОК Д

Апробація досліджень кваліфікаційної роботи магістра на науковому колоквіумі

Витяг

з протоколу № 6
засідання кафедри обліку та аудиту
від 28 квітня 2024 р.

Голова засідання кафедри: завідувач кафедри обліку та аудиту проф. Немченко В.В.

БУЛИ ПРИСУТНІМИ: проф. Купріна Н.М., проф., Мельник Ю.М., доценти: Антонюк О.П., Ощепков О.П., Ступницька Т.М., Тарасова О.В., Васьковська К.О., Баранюк Х.О., ас. Гребейникова Н.А.

СЛУХАЛИ: Про результати наукового колоквиуму «Дослідження найбільш важливих проблем і напрямів: розвитку харчової промисловості та її підгалузей, експортного потенціалу, розвитку зовнішньої торгівлі АПК України та її результативності»; облік, аналіз і аудит як сучасні інструменти управління діяльністю суб'єктів національної економіки», який проводився 28 листопада 2024 року о 11.00 в рамках наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри Обліку та аудиту Одеського національного технологічного університету.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити результати наукового «Дослідження найбільш важливих проблем і напрямів: розвитку харчової промисловості та її підгалузей, експортного потенціалу, розвитку зовнішньої торгівлі АПК України та її результативності»; облік, аналіз і аудит як сучасні інструменти управління

Продовження Додатку Д

діяльністю суб'єктів національної економіки» з напряму наукової школи кафедри Обліку та аудиту «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів», який проводився 28.11.2024 р.

2. Надати апробацію наукових досліджень докторанту, аспірантам, а також здобувачам вищої освіти СВО «Магістр» та СВО «Бакалавр» в рамках дослідження за темами КРМ і КРБ, що виконуються відповідно до затверджених тем на підставі наказів ОНТУ, та, які підготували доповіді та виступали на науковому колоквіуму 28.11.2024 р., а саме:

2.31. Здобувачці СВО «Магістр», спец. 071 «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» Рульової К.О., тема доповіді «БЮДЖЕТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЙОГО ВИТРАТАМИ», наукові керівники – д.е.н., проф. Купріна Н.М., д.е.н., проф. В.В. Немченко

Зав. кафедри
обліку та аудиту

/ПІДПИСАНО/

Валерій НЕМЧЕНКО

Секретар

/ПІДПИСАНО/

Людмила ГОЛОВАЧЕНКО

ДОДАТОК Ж

Побудова системи бюджетування витрат діяльності для ТОВ «Вознесеньський коньячний завод»

Таблиця Ж.1 – Теоретичні аспекти процесу бюджетування на підприємстві*

Сутність економічних категорій та етапів здійснення	Характеристика
Бюджетування	Процес планування майбутніх операцій та діяльності підприємства та оформлення його результатів у вигляді системи бюджетів.
Бюджет	Це фінансовий план, у якому описуються прогнозовані доходи та витрати на певний період. Це інструмент, який використовується для відстеження та управління фінансами, що надає дорожню карту для ефективного розподілу ресурсів та досягнення фінансових цілей
Мета	Загальна мета бюджетування полягає у підвищенні ефективного функціонування підприємства за допомогою посилення функцій планування і контролю.
Завдання	Бюджетування виконує цілий ряд важливих для підприємства завдань: <ul style="list-style-type: none"> – виважене розподілення ресурсів; – планування та контроль прибутків та витрат; – своєчасне виконання власних обов'язків перед контрагентами, покупцями та постачальниками; – мінімізація ризиків виникнення касових розривів (нестача коштів для поточних витрат); – оцінювання ефективності роботи окремих підрозділів; – контроль досягнення встановлених цілей.
Функції	Бюджетування виконує кілька функцій: <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Аналітична:</i><ul style="list-style-type: none"> – постановка цілей; – розробка стратегії підприємства; – планування показників та бізнес діяльності; – аналіз ефективності витрат та капіталовкладень 2. <i>Фінансова:</i><ul style="list-style-type: none"> – економічний прогноз; – аналіз планових та фактичних показників; – контроль результатів діяльності підприємства; – координаційна:<ul style="list-style-type: none"> – координація діяльності підрозділів підприємства; – координація функціональних блоків оперативного планування; 3. <i>Мотиваційна:</i><ul style="list-style-type: none"> – зрозумілість постановки цілей; – винагорода за виконання плану та покарання за його невиконання; 4. <i>Комунікаційна:</i><ul style="list-style-type: none"> – призначення відповідальних осіб; – узгодження планів підрозділів підприємства.

*Складено автором на підставі джерел [69,70,71]

Таблиця Ж.2 – Види бюджетів на підприємстві

Види	Характеристика
1. Операційне бюджетування.	<p>Це план діяльності підприємства на рік. Сюди входять такі бюджети:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Бюджет продажів</i> – у ньому фіксується скільки товару підприємство планує збути протягом місяця або кварталу. Формують його з розбивкою за видами та групами продукції. Допомогає скласти решту бюджетів організації; – <i>Бюджет виробництва</i> – дозволяє коригувати обсяги збуту, виробництва та товарних запасів з урахуванням плану продажів; – <i>Бюджет витрат підприємства на оплату праці</i> – враховує як відрядну, так і фіксовану частини зарплат; – <i>Бюджет комерційних витрат</i> – до них відносять витрати на маркетинг, партнерські виплати, транспорт тощо; – <i>Бюджет управлінських витрат</i> – сюди входять виплати податків, комунальних послуг, відсотків за кредитами, утримання бухгалтерії та інші.
2. Балансовий бюджет	Цей документ відображає заплановані суми активів та пасивів на звітний період.
3. Фінансовий бюджет	<p>У ньому вказують можливі джерела коштів і те, як їх планують використовувати. До цього виду бюджетів також належать:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Інвестиційний бюджет</i> – у документі відображають заплановані вкладення у розвиток бізнесу, наприклад, витрати на закупівлю нового обладнання чи відкриття нової філії; – <i>Бюджет грошових коштів</i> – це кошторис очікуваних надходжень та видатків фінансових надходжень за звітний період.

*Складено автором на підставі джерел [69,70,71]

Таблиця Ж.3 – Покрокова технологія бюджетування витрат діяльності підприємства

Етапи	Характеристика
Крок 1	Упорядкування початкового балансу. Баланс складається для визначення стану підприємства на початку бюджетного року. Оскільки процес планування починається за кілька місяців до початку наступного року, початковий баланс буде прогнозним.
Крок 2	Складання бюджету продажу та графіка приходу грошей. Бюджет продажів – це операційний бюджет, що містить інформацію про запланований обсяг продажів, ціни та очікуваний дохід від реалізації кожного виду продукції. Роль цього бюджету настільки суттєва, що призводить до необхідності створення окремого підрозділу зі своєю інфраструктурою, який якісно та постійно займається вивченням ринку, аналізом портфеля продукції тощо.

Етапи	Характеристика
Крок 3	Упорядкування бюджету виробництва. Бюджет виробництва – це виробнича програма, яка визначає заплановані номенклатури та обсяги виробництва у бюджетному періоді (у натуральних показниках). Він спирається на бюджет продажів, враховує виробничі потужності, збільшення чи зменшення запасів, і навіть величину зовнішніх закупівель.
Крок 4	Складання бюджету прямих витрат на матеріали. Бюджет прямих витрат на матеріали – це кількісне вираження планів щодо прямих витрат компанії на використання та придбання основних видів сировини та матеріалів. Механізм складання широко застосовується українськими підприємствами, але якість складання залишає бажати кращого (завищення витратних коефіцієнтів тощо).
Крок 5	Складання бюджету споживання енергоресурсів. Бюджет споживання енергоресурсів – це кількісне вираження планів щодо витрат компанії на енергоресурс. Цей бюджет доцільно складати лише для компаній, в яких витрати на енергоресурси становлять значну частку у собівартості виробленої продукції. Споживання енергоресурсів розраховується, виходячи з планованого обсягу виробництва та нормативів витрати енергоресурсів на одиницю продукції.
Крок 6	Складання бюджету виробничих накладних витрат. Бюджет виробничих накладних витрат – це кількісне вираження планів щодо всіх витрат компанії, пов'язаних із виробництвом продукції за винятком прямих витрат на матеріали та оплату праці. Виробничі накладні витрати включають постійну і змінну частини. Постійна частина (амортизація, поточний ремонт тощо) планується залежно від реальних потреб виробництва з використанням даних минулих періодів, а змінна частина використовує підхід, що ґрунтується на нормативах.
Крок 7	Складання бюджету собівартості реалізованої продукції. Даний бюджет є розрахунковим і необхідний для визначення планованої виробничої собівартості виробленої та реалізованої продукції, а також залишків на кінець періоду. Бюджет собівартості формується, виходячи з бюджетів виробництва, споживання матеріалів, оплати праці, споживання енергоресурсів і виробничих накладних витрат.
Крок 8	Складання бюджету комерційних витрат – до них відносять витрати на маркетинг, партнерські виплати, транспорт тощо, інші витрати, пов'язані зі збутом та просування продукції.
Крок 9	Складання бюджету управлінських витрат – сюди входять виплати податків, комунальних послуг, відсотків за кредитами, утримання управлінського персоналу та інші витрати, пов'язані з управлінням підприємством.
Крок 10	Складання бюджету інших витрат діяльності (за необхідності) відповідно до П(С)БО 16.
Крок 11	Складання прогнозного звіту з фінансових результатів діяльності підприємства та визначення фінансового результату діяльності підприємства та чистого фінансового результату.

*Складено автором на підставі джерел [69,70]

ДОДАТОК К

Аспекти організації обліку ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Метою діяльності бухгалтерії є забезпечення користувачів повною, достовірною та неупередженою інформацією про фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та рух грошових коштів для прийняття рішень.

Основні завдання бухгалтерської служби включають:

- ведення бухгалтерського обліку підприємства;
- організацію обліку фінансово-господарської діяльності;
- контроль за збереженням майна та правильним використанням грошових коштів і матеріальних ресурсів;
- складання та подання звітності.

Основною функцією бухгалтерської служби є ведення бухгалтерського обліку за господарськими засобами та джерелами їх утворення, що реалізується через:

- облік доходів підприємства;
- облік касових операцій;
- облік грошових коштів на рахунках;
- облік розрахунків по заробітній платі;
- облік розрахунків з бюджетом та позабюджетними фондами;
- облік розрахунків у порядку планових платежів;
- облік розрахунків з підзвітними особами;
- облік розрахунків з дебіторами і кредиторами;
- облік необоротних активів;
- облік запасів та малоцінних швидкозношуваних предметів
- облік витрат діяльності;
- облік власного капіталу;

- облік виконання планових показників;
- складання та подання звітності до відповідних органів;
- організація інвентаризацій;
- організація технології облікового процесу (облікові номенклатури, носії інформації, графіки руху носіїв, архів звітності тощо);
- організація контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства;
- забезпечення і розвиток бухгалтерського обліку.
- вимагати від структурних підрозділів та окремих посадових осіб своєчасного подання оформлених відповідно до графіків руху носіїв облікової інформації матеріалів (планів, звітів, таблиць, довідок тощо).
- не приймати до виконання і оформлення документи, що суперечать діючому законодавству та встановленому порядку приймання, оприбуткування, зберігання і витрачання грошових коштів, обладнання, матеріальних і інших цінностей.
- надавати керівництву підприємства пропозиції щодо покарання осіб, винних у не доброякісному оформленні документів, несвоєчасній передачі їх для обліку та наданні недостовірної інформації.
- здійснювати зв'язок з іншими організаціями з питань, що входять до компетенції бухгалтерії.

Головний бухгалтер несе повну відповідальність за якість і своєчасність виконання завдань та функцій бухгалтерії відповідно до цього Положення. Ступінь відповідальності інших працівників бухгалтерії визначається посадовими інструкціями.

З усіма структурними підрозділами з питань забезпечення процесу бухгалтерського обліку оперативною інформацією. З кадровим підрозділом з

питань відбору кадрів у бухгалтерію та формування інформації про особовий склад. З відділом матеріально-технічного постачання з питань інформаційної бази щодо надходження товарно-матеріальних цінностей. З юридичним відділом з питань регулювання матеріальної, адміністративної та інших видів відповідальності, підготовки юридичних документів, договорів і контрактів.

Організація роботи бухгалтерський підрозділ працює відповідно до Правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства. Робочий час працівників бухгалтерії нормований у межах п'ятиденного робочого тижня з 9:00 до 18:00, з перервою на обід з 12:30 до 13:30.

ДОДАТОК Л

Основні обов'язки бухгалтера стосовно розрахункових операцій

Обов'язки бухгалтера по розрахунковим операціям:

1. Обробка та аналіз інформації стосовно виконання покупцями та замовника умов діючих договорів.
2. Ведення бухгалтерського обліку з дебіторами за роботи, товари, послуги та складання відповідної бухгалтерської звітності.
3. Обробка банківських документів стосовно розрахунків дебіторів.
4. Прийом та контроль первісної документації від покупців та замовників.
5. Забезпечення керівництва інформацією відносно положення справ по існуючим дебіторам.
6. Здійснення операцій по прийому, обліку, видачі і зберіганню грошових коштів і інших грошових коштів з обов'язковим дотриманням правил, що забезпечують їх збереження.
7. Отримання або оформлення грошових коштів для виплати заробітної плати, премій, оплати відряджень і інших витрат.
8. Ведення касової книги на основі прибуткових і витратних документів, звіряння фактичної наявності грошових сум і цінних паперів з книжковим залишком.
9. Складання касової звітності.
10. Здійснення готівкових та безготівкових розрахунків в установленому порядку з організаціями та фізичними особами при оплаті робіт і послуг підприємства.
11. Для чіткої організації і планування роботи, а також раціонального розподілу праці на підприємстві розробляються посадові інструкції на кожну посаду, передбачену штатним розкладом.

ДОДАТОК М

Робочі документи внутрішнього аудитора для для проведення аудиту витрат ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Суб'єкт господарювання ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Період, що перевіряється 21.08.2024р.-10.09.2024р.

ТЕСТ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ*

№ з/п	Зміст питання	Варіант відповіді			Оцінка системи внутрішнього контролю	Примітки
		так	ні	інф. відсутня		
1	2	3	4	5	6	7
I. Загальні питання						
1.	Чи санкціонуються витрати відповідною особою?		+			
2.	Чи контролюється наявність необхідних документів, що підтверджують витрати (акти, накладні)?	+				
3.	Яка встановлена періодичність віднесення витрат на формування фінансових результатів: щомісячно, щоквартально, раз на рік?			Щоквартально		
II. Адміністративні витрати (рахунок 92)						
1.	Чи ведеться аналітичний облік адміністративних витрат за відповідними статтями (витрати зв'язку; на відрядження; ремонт; витрати на електроенергію, теплову енергію, канцтовари тощо)?	+				
III. Витрати на збут (рахунок 93)						
1.	Чи ведеться аналітичний облік витрат на збут за центрами виникнення витрат (по кожному магазину, складу тощо)?		+			
IV. Інші витрати операційної діяльності (рахунок 94)						
1.	Чи ведуться дослідження та розробки на підприємстві?	+				
2.	Чи акумулюються окремо витрати на дослідження та розробки?	+				

Продовження Додатку М

Продовження Тесту

1	2	3	4	5	6	7
IV. Інші витрати операційної діяльності (рахунок 94)						
3.	Чи ведеться облік собівартості реалізованої іноземної валюти та від'ємних операційних курсових різниць?		+			
4.	За яким методом обліковуються виробничі запаси у разі їх реалізації: • ідентифікованої собівартості; • середньозваженої собівартості; • собівартості перших за часом надходження (ФІФО);			+		
5.	Чи здійснювалося нарахування резерву сумнівних боргів?	+				
6.	Чи здійснювалося списання на витрати поточної безнадійної заборгованості в сумі, що перевищує резерв сумнівних боргів?			+		
7.	Чи віднесені до складу витрат суми уцінки запасів?		+			
8.	Чи віднесені до складу витрат нестачі, виявлені в період інвентаризації запасів?	+				
9.	Чи внесені до складу витрат сплачені штрафи та пені?	+				
10.	Чи застосовується субрахунок 949 для відображення витрат?		+			
VII. Інші витрати (рахунок 97)						
1.	Чи здійснювалися операції з реалізації: фінансових інвестицій; майнових комплексів; необоротних активів?		+			
2.	Чи розподілені витрати за цими операціями згідно з чинними субрахунками?		+			
4.	Чи віднесені до складу витрат суми уцінки необоротних активів та фінансових інвестицій?		+			
5.	Чи списувалися на витрати необоротні активи в сумі залишкової вартості?	+				

*Складено автором на підставі даних підприємства [75] та джерела [33]

Виконала Рульова К.О.

Перевірила Купріна Н.М.

Ознайомився Самойлов А.М.

ПЛАН внутрішнього аудиту витрат*

Підприємство ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Період, що перевіряється 21.08.2024р.-10.09.2024р.

Запланований ризик середній

Запланована суттєвість 20000 грн.

№ з/п	Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Період перевірки	Примітки
1	2	3	4	5
I. Адміністративні витрати (рахунок 92)				
1.	Перевірка обґрунтованості включення витрат до складу адміністративних	Рульова К.О.	21 серпня 2024 р.	
2.	Наведення складу витрат за статтями згідно із застосовуваною підприємством класифікацією	Рульова К.О.	21 серпня 2024 р.	
3.	Перевірка обґрунтованості віднесення до складу адміністративних витрат податків, зборів та обов'язкових платежів	Рульова К.О.	23 серпня 2024 р.	
4.	Складання переліку видів і сум податків, віднесених на адміністративні витрати	Рульова К.О.	23 серпня 2024 р.	
5.	Перевірка наявності й повноти оформлення документів, що підтверджують витрати	Рульова К.О.	26 серпня 2024 р.	
II. Витрати на збут (рахунок 93)				
1.	Перевірка обґрунтованості включення витрат до складу витрат на збут	Рульова К.О.	27 серпня 2024 р.	
2.	Наведення складу витрат за центрами виникнення витрат згідно із застосовуваною підприємством класифікацією	Рульова К.О.	28 серпня 2024 р.	
3.	Перевірка наявності й повноти оформлення документів, що підтверджують витрати	Рульова К.О.	28 серпня 2024 р.	
III. Інші витрати операційної діяльності (рахунок 94)				
1.	Перевірка правильності визначення собівартості іноземної валюти, що реалізована, та операційних курсових різниць	Рульова К.О.	29 серпня 2024 р.	
2.	Перевірка відповідності застосованого методу оцінки запасів при реалізації обліковій політиці	Рульова К.О.	29 серпня 2024 р.	

Продовження Додатку М

Закінчення Плану

№ з/п	Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Період перевірки	Примітки
III. Інші витрати операційної діяльності (рахунок 94)				
3.	Перевірка правильності розрахунку резерву сумнівних боргів	Рульова К.О.	30 серпня 2024 р.	
4.	Перевірка обґрунтованості списання на витрати поточної безнадійної заборгованості в сумі, що перевищує резерв сумнівних боргів	Рульова К.О.	2 вересня 2024 р.	
5.	Перевірка правильності відображення в обліку витрат від знецінення, нестачі та псування запасів	Рульова К.О.	3 вересня 2024 р.	
6.	Перевірка правильності відображення в обліку витрат від знецінення, нестачі та псування запасів	Рульова К.О.	3 вересня 2024 р.	
VI. Інші витрати (рахунок 97)				
1.	Перевірка розрахунку собівартості: реалізованих фінансових інвестицій; реалізованих необігових активів; реалізованих майнових комплексів.	Рульова К.О.	4 вересня 2024 р.	
2.	Перевірка правильності розрахунку від'ємних неопераційних курсових різниць	Рульова К.О.	4 вересня 2024 р.	
VII. Узагальнюючі процедури				
1.	Складання переліку відсутніх первинних документів	Рульова К.О.	5 вересня 2024 р.	
2.	Складання переліку витрат, не відображених в обліку	Рульова К.О.	5 вересня 2024 р.	
3.	Узагальнення інформації з контролю витрат	Рульова К.О.	6 вересня 2024 р.	
4.	Перевірка Головної книги щодо суттєвості нестандартних записів на бухгалтерських рахунках	Рульова К.О.	6 вересня 2024 р.	
5.	Формулювання висновку для керівництва за результатами перевірки	Рульова К.О.	7 вересня 2024р.	

*Складено автором на підставі даних підприємства [75] та джерела [33]

Виконала Рульова К.О.

Перевірила Купріна Н.М.

Ознайомився Самойлов А.М.